

This e-book was digitized from an original copy by the West African Research Association for the African Language Materials Archive (ALMA) project. Original funding for this project was provided by [UNESCO](#) and the [Council of American Overseas Research Centers \(CAORC\)](#) in cooperation with the [West African Research Association](#) and [Columbia University](#).

Please see the following web sites for more information about the ALMA project, contributing authors, and more titles in the series.

- Digital Library for International Research catalog: <http://catalog.crl.edu/search~S16>
- African Language Materials Archive (ALMA): <http://www.dlir.org/e-books.html>
- African language materials including interviews in video and PDF versions, documentary video, translation work, and bibliographies can be viewed at <http://alma.matrix.msu.edu>.

PAAMANTA DEMMBA ABUBAKAAR

SIDA : KELU-GUUDI !

PRIX UNESCO-BREDA-DNAFLA - 1995

Le figuier

PAAMANTA DEMMBA ABUBAKAAR

SIDA:KELU-CUUUDI !

Prix UNESCO-BREDA-DNAFLA 1995

Le fignier

Le figuier

Copyright : Editions du Figuier, 2002
BP E 2605 Bamako - Mali

Hoore haala

«KELU-CUUDI» yo pillol ngol ngaram-mi fillanaade en ley ndee dewtere. Onon waawbe janngude fulfulde mbinndanaa nde. Faandaa mayre yo hokkude janngoobe hakkillaaji di ndeentoro e naw bondo naatudo ley adunaaru nduu hannde oo : oon naw woni SIDA.

Mido miila so on janngii dewtere ndee, on mbaawan teedaade hoore mon e oon naw. On keban faamude ley filla oo kabaruuji keewdi kabiidi e makko : no mo maatirtee, no mo hebirtee, no mo torrirta nawbe, no yimbe kaani wadde faa ndeentoo e makko. Onon duu caggal nde paamu-don ko dewtere ndee saawi, tiino-don kaaltonon yimbe fuu (sakiraabe mon, giyiraabe mon, taakanlemme'en mon, faywobbe be on anndaa) kala ko paamu-don ley ndee jannde yalla ebe keba kambe duu faamu kerindiido e banngal oo naw keloowo cuudi.

Ley ndee dewtere, kala kawrudo ko nanndi e innde mum, kala maatudo ko wartata e kabaaru mum fay seeda, joomum annda dum wanaa immaade am naatude e gasi fay neddo gooto. Janta oo yo miilo am tan wardi noon. Ndennoo so dum wadii, fayley wattigooto, fayley kaliimaawol gootol, mido ndaarda joomum yaafa.

Ndee dewtere, mi winndan dum dow innde neddo fuu tawaado ana humanii habo naw SIDA. Miteddiniran nde kala tawaado ana yidani kam moyyere, so joomum woddi naa badi kam, sabi fulbe mbi : «Berde keettude buri cuudi keettudi.» Ndee dewtere, mido heertanii dum yibbe am horsube, laatanibe kam howruube ; bee ngoni :

- Ceydo Cammbal Baylo : DuguleTenenngu
- Mamadu Ba : Miniiisiri kiiddo Goiforneman Mali
- Ali Sankare : Sarwiisinke golloowo Laamorde Mali Humaninde Hawaaluuji
- Lari Wanndera: jeyaado Ameriki so ana joodii Bamako; kabontooo bamtaare fulfulde ley Mali
- Golloobe PNLS : gollirde Laamu Heedunde e Hanndagol SIDA.

Mido yetta be ley kaaddi jettooje. Kambe e keenjen !

HAALDOOBE E HAALDETEEBE

Bilaali Tammura : Jomsuudu Weloore. Nde Weloore anndunoo sadda nanngii mo, wihi yahan Bamako golloyde yalla ana wadda kaalisi ko faabitoroo mo. Nde mo wartunoo, mo wartidi e naw SIDA laatiido sabaabu Kelu suudu mabbe.

Weloore Hammadi : Jomsuudu Bilaali Tammura. Dow Wuro Heso mo fini, dow Wuro mo mawni. Nde mo wartunoo iwde Bamako, mo wartidi e naw SIDA. Mo laabori goriiko oo; oon duu laabori nawliiko oo; nawliraado oo duu laabori biyum gondo ley reedu mum; be fuu be maayri gooto gooto.

Pennduuru : Gido Weloore. To makko Weloore wonnoo nde yaanoo Bamako. Kanko duu tiidi e Weloore nde naw SIDA naati e mum, mo heddi banne mum faa dali aduna.

Kariimu : suka gorko Weloore . Oo gorko Weloore wondunoo dow Bamako. Naw SIDA laatii sabaabu maayde makko. Nde mo maayunoo, Weloore dogani Wuro Heso, laabori gorum Bilaaki e koreeji mum goddi. Be fuu be maayan saabe SIDA.

Hammadi Beydaari : abba Weloore.

Kummba : nawli Weloore. Nde Weloore booyunoo rimaali, kanko Bilaali sabbi so suddi.

Jabaate : dogotoro Wuro Heso. Kanko yiiti naw SIDA oo ley yiyam Bilaali, Weloore e wobbe maayyrube SIDA ley janta oo bee. Caggal ko been maayri koo, mo wadan batuuji mawdi dow Wuro Heso faa mo haalana jamaa ngeenndi ndii hono haani wadde faa reentoo e naw SIDA.

Puddirka

Sakiraabe,

Faandaa ndee dewtere yo faabaade janngoobe no kemra faamu kerendiido e banngal naw SIDA. Ley majjum en keban faamande kulle kuurde kabbiide e oon naw.

Gila do naarrude janta oo doo, en keban anndude daliili immindo Welooore Hammadi saare mum'en Wuro Heso so nabi dum faa Bamako : mo jaado golloyde. Caggal dum, feccere didoberde janta oo ana holla en no Welooore worrunoo Bamako : mo yoppu ko waddi mo koo so mo naati e yiilaaru. Ley feccere tatoberde ndee, en anndan ko hebi Welooore ley yiilaaru mum nduu : naw SIDA nanngi mo. Caggal ko naw SIDA nanngi mo so mo hooddi e mum saare mabbe, mo raaborii toon jomsuudu makko Bilaali, oon duu raabori jomsuudu mum bi'eteedo Kummba, Kummba duu raabori binngel ngel saawunoo : be nayon fuu naw oo wardi be gooto gooto. Ley timmoodé janta oo, dogotoro ngeenndindii (Jabaate) hawrintinin yimbe ngeenndindii, haalani dum'en haala SIDA yalla ebe keba no be ndeentoroo e oon naw.

Joonin en ngaran fuddude jannde pillol meeden ngol. Maron munjal, kollon tibbaru sabi mi waran jantanaade on ko sirwinii, ko wemmbinii. Ndennoo on njokkan e am koyngele koyngele ley ngol pillol ngol Welooore Hammadi Beydaari laatii gi'al mum.

Sakiraabe, bisimilla mon !!

1. WELOORE HAMMADI, JEEWAL BILAALI

Bilaali Tammura yo demoowo. Gila Laamdo finndini mo so mo turii e daande jalo makko dow Wuro Heso, biddo gorko fuu walaa mo o huli e golle. Nennde Lamdo warnde fuu mo regoto ngeenndi gila nde cofal wiinoo homo jogii haaje, mo nalla ley feeya faa mbuuudu-nanng oo yooloo. Ndennoo so bamboobe-nanng noddaama, Bilaali Tammura ana waawi nootaade.

Badaangal mabbe ngal fuu walaa dulludo mo : mo innde wootere ley komin Wuro Heso. Dawla kajum e darja, do makko doo warata so haada. Nennde demal wadii, kanko burata heewude ndemri, kanko burata dartaade gasol. Wattiji ana ngara ley demal ngal, kanko hebata hoore. Ndeen sukaabe rewbe ngeenndi ndii bee kala ndeentata so cooda goro, koocca mo. Nennde ndeen, deesewal waalde ngal faa dammbugal abbiiko tuppetee. Ko Bilaali golli so saabanii cium innde, timmataa e dow Wuro Heso.

Bilaali ana miccitoo, won hitaande wootere geelle mabbe noogay dee kala mootti so njehi dogoyde nawal Jaaye. Ngal nawal, hitaande fuu so ana awee, so wanaa sukaabe yokolbe bee kala ndeenta so ngada dadondiral doddu mawngalley mum. Jonnoo, fade nawre ndee aweede, fijooji mawdi ndarnetee dow fonngooji mayre dii.

Nennde ndeen, suka debbo gooto ana wonnoo dow ngeenndi ndii, suka debbo jom-innde, burdo banndu'en. Oon suka debbo ana wihee Welore Hammadi Beydaari. Kanko hokkaa deesewal doddu ngal. Nde nalaande doddu ndee yottii ndee, Welore moorii faa woodi, parii, sodii faa biddo gorkofuujido moyidantaa mo fay gooto so wanaa hoore mum. Sukaabe rewbe taton hooreebe ngaddaa, ndarnaa caggal makko. Nennde ndeen, hakkunde fijo ngoo mo darnaa, e nokku toowudo yalla

yimbe fuu ana keba yiide mo. Nokku fuu do iwru-daa, ada soyloo omo wii coy kanje. Nennde ndeen, worbe ciinii warondirde kammary makko.

Deesewal ngal tuppa faa oo-too bannge nawre ndee. Dogooße bee eenndaa. Be pusi heddo ebe ngaayoo ndiyam warde. Nde be njottotoo deesewal ngal ndee tawi Bilaali woni hoore mabbe. Huunde fuu a nanataa so wanaa gullaali e baydaali. Bilaali ana jammee ana jaaree. Jamaa oo hookani mo. Mo nanngaa. Mo joyyinaa hakkunde ameeri'en doddu bee. Ndeen Weloore immii to darnaahakkunde jamaa oo too. Mo feewnaa ameeri'en doddu bee. Nii Weloore e sukaabe rewbe tabon bee naatii e taamsaade warde faa njottii ameeri'en doddu bee. Ndeen kambe duu be immii be ndarii. Bilaali kañum duu noddaa to woni hakkunde yimbe bee too. Kanko e jamaa makko be immii warde. Be peewi ameeri'en doddu bee. Be njottii been; doon kelle naawi. Huunde fuu a nanataa oon watti so wanaa innde makko. Weloore ardii jamaa oo seeda, hawriti e Bilaali, itti misoore mum fiili e daande makko, wii mo :

- Foo maa, jokolle ! Aan e tiyaabu, aan e golle ! Golle maada woodii sanne ! Mi tawii hono maada walaa !

Bilaali yeewi Weloore faa gite mum benndi e makko, noon yiilani dum hoore wiide ley bernde mum : « Yo Laamdo waadu oo suka debbo e ngedu am ! » Laamiido doddu nduu oo noddi ameeri'en doddu bee , be ngari. Be njippini do yeeso Bilaali doo paja goro, taabuure leppi kañum e bugeeji loomisaadi faa bawli kirim. Laamiido doddu oo itti dum kala weedi Bilaali, heddo wii Weloore Hammadi dawliniri mo dum. Ngeenndinkooße Bilaali kenii law ngari nanngi dum e junngo Bilaali. Doon jamaa oo naati e gullaali e baydaali. Dum laatinii Bilaali innde mawnde sanne, faa jamaa fuu renti hulani mo. Ndeen mawbe Wuro Heso mbii : « Yo Laamdo hokku oo suka jokolle jam majjum sabi kunde koraaki haayre duu sako binngel-aadama! » Kaa ko woyi mawbe bee

koo woyaali Bilaali : caggal majjum mo jaallan omo jaaya ley saare ndee. Do mo yaari fuu, Weloore tan mo tewtata yalla omo yiira dum gite makko. Kaa gila Bilaali hebi taykaade Weloore ley jaalooma doddu oo, nennde fuu jilli muudum buri mawnude e makko; oon jaalooma doddu Bilaali hebi taykaade Weloore faa woodi; ndeen gilli oon tobbii ley wonki makko. Mo wii debbo fuu walaa caggaloon. Ndennoo ley ndee hawriinde woni ko Bilaali hebi anndude Weloore.

Balde seda betti caggal ko doddu nduu wadi koo, nde Bilaali ittata nelaado so wada e baammum. Goggiiko gooto ana wonnoo toon; oon mo haalani yottina baammakko omo yidi sabbaneede Weloore. Baammakko wii nanii, jabii. Abbiraado oo weltorii dum sanne. Mo wii oo debbo jaati haani laataade jomsuudu Bilaali sabi oon ana jogii dawla hannde sanne kasenduu bereworbe. Oon ana wi'ee Weloore Hammadi Beydaari. Ndennoo o wii so biyikko tewtii bii Hammadi Beydaari dewgal, Laamdo wadii ko haani. Gorko mawdo oo weltii e majjum sanne faa buri benndi walaa. Ndeen woni nde mo immii so mo darii e teppere makko. Neeno makko mo immini so mo neli e Hammadi Beydaari, abba Weloore. Kaa fade jaabu oo hebeede, a wi'an dum tan ngeenndinkooibe bee ndoomunoo : ana yottoo njoyon biddo gorko ko immii so naati e yamgal Weloore. Do gido Bilaali woni fuu, do sakiike makko woni fuu, walaa mo faaboraaki mo semmbe mum naa fii mum. Nennde ndeen, jingga suudu-baaba dum laatii. Nde dum wadata hono balde seedaaje ndee, tawi melew goondii. Weloore Hammadi wii kañum duu yidaa gorko fuu e aduna oo caggal Bilaali. Dum laatii diirtigu mawdo. Bilaali diirti. Nokku fuu do njaa-daa e ngeenndi ndii a nanataa so wanaa haala majjum. Dum wadi koolol sanne heddo ana wi'ee : «So Bilaali Tammura diirtii, Laamdo wadii ko haani, sabi mo suka gadaado barke !» Ko mawbe bee kulnoo heen koo duu ana hulbinii sanne sabi Bilaali laatike jom-

innde; kasen duu dewgal ngal mo anniyii naatude e mum ngal duu yo dewgal diirtiigu noon; ndennoo edum hulbinii. Dum saabii so saaraabe Bilaali bee immii ndarii. Mobbo fuu miilanaado ana waawi huunde, walaa mo be njottaaki so be ngollida e mum fati jaaybe njaalo biyiibe oo. Taalki keewdi be ngaddi so be kabbi e daade juude Bilaali. Ndennoo nii woni no Bilaali sabbiri Weloore Hammadi Beydaari. Balde seeda bettii caggal majjum nde sarti nangetee. Kirsimpo hokkaa. Dewgal ngal fibaa misiide. Duwaawuuji ngadaa, goro feccaa.

Bilaali e Weloore njommbii, njommbitii. Inna Weloore fiilani Weloore kootone de hono mum meedaali tafeede e dow Wuro Heso abada, sanani mo kuuramaaje e caramaaje hooreeje. Kala ko oon debbo mawdo anndi ana woodina biddo debbo, walaa ko wadanaali Weloore Hammadi. Rewbe Wuro Heso fuu noddaa, kaaki Weloore kuurtordi dii limaa, kabbaa, ndoondaa feewde galle Bilaali'en. Nennde ndeen namakala'en kebii sago mum'en, sabi janso mawngo wadaa. Weloore huurtanii Bilaali. Ilinaali neeybenjokkiemabbe. Duwaawujingadaa faa woodi yalla dewgal ngal ana hawra, yalla beyngu e jawdi ana kebee. Weltaaare aduna kaa doo nii warata so haada.

Weloore hooti to gorum. Mo tawi toon esiiko debbo e esiiko gorko oo fuu. Be fuu be mbeltii e garaangal makko. Gila mo naati galle oo, huunde fuu ko esiiko debbo oo dawrata, so wanaa dawrida e makko. Kawral aduna kaa doo nii warata so haada.

Taykaamuyaaji ana keewi to baleebe. Nennde Weloore jaayii e galle esum'en ndee fuu, mbaalu Bilaali burdo kala lelii so waati, nawaali soofaali. Abba Bilaali wii ko Laamdo wadi fuu buri woodude; mo wii yo mbaalu mabbe baatudo oo laatono be sadaka, sakkonoo be baasi...

Bilaali Tammura kajume Weloore Hammadingadii nalaande mum'en e bettaade. Nennde Laamdo warnde fuu so Bilaali wartii gese, kajum e

genndum paroto faa wooda njaha naayoya ley ngeenndi sabi Weloore wi'iino hitaande joodinoo Bamako ndee, nii yiinoo ngallunkoobe bee a ngada. Kanko Weloore oo nee, no wiiranoo e bettaade nii, mo suka debbo hooreejo. Walaa fuu jihoo wo mo so wana mo : bibbe gite makko dee ana wi'an lewru, niiye makko dee a wi'an yo ceede. No neddo foti fuu, so mo jalii, yettiraaka jalan. Bilaali Tammura kañum e Weloore ngadidii duubi kuurdii ana mbeltodoo. Kaa dewgal, no weldi fuu, so biddo hebaaka e mum, wadii ella. Kasen duu ronkere naatii suudu mabbe nduu. Bilaali wadii duubi joy ana wondi e Weloore, be kebaali biddo. Dum laatii ko bonni hakkille Bilaali sanne. Kaa walaa fuu ko buri giilude mo kasen faa yottii tiidalla mawdo nanngudo junngo makko oo. Yimbe fuu ana takitii, gila Weloore jaayii e galle oo, kabaaruji galle oo fuu njacciti. Nennde Laamdo warnde fuu, ley duubi joy dii fuu, caggal Bilaali faati. Hitaande fuu, so mo remii, mo hebataa namri heewndi. Ko sakin koo, ga'i makko sari dii mo sootti yalla omo heba ko mo nammina suudu makko. Bilaali bami ana waasa nii, bami ana waasa nii, faa yottii do mbaayndam haadata. Koreeji makko njolbi faa ana nuuya.

Ndeen woni nde Weloore boyli kootone gonde e noppum dee, so weedi gorum oo heba ko faabitoroo sabi tampere ndee mawnirii be sanne. Caggal majjum woni ko Bilaali uditi bitiki hakkunde ngeenndindii. Kaa oo bitiki duu, ana yaha fuu ana buytoo sabi heen naametee, heen yaretee, heen kala wadetee. Nennde wootere, hersa mawdo nanngi junngo Bilaali sabi ronkii yobude lampo; nanngoo be lampo naallan ana noddha mo laamu. Nde laamunkoobe anndunoo mo ronkii yobude lampo ngoo ndee, nanngu mo so uddoy mo kasu, heddo mbii abada so mo waddaali oon kaalisi mo yaltataa. Ko dum wadi koo, galle mabbe oo, a wi'an maaydo yalti ley mum : jamaa galle oo fuu wari so noofii. Rewbe bee naati ley cuudi mum'en so ngondi e woyde sabi mbuuđu walaa,

tammaa walaa, nagge walaa, mbaalu walaa. Be mbii gacce kebude be hannde dee, be kolliidum Laamdo. Debbo mawdo oo nanngi salligi, juuli walluhaa. Mo naagii Laamdo yo ndiyam waylo e ko wari e mabbe hannde koo. Ndeen Welore immii so darii e koyde mum : piile bondé mo fiiloy so mo hokki esiiko gorko oo kaalisi yobonoya Bilaali yalla oon ana heba yaltude kasu. Welore wii kajum yo bii-maani, won ko huubataa e mum. O wii won ko haanaa yottaade bii-maani so joomun ana heddi anndude hoore mum. O wii so kanko goriiko uddiraama kammarri yobaali lampo, be kersii ley komin Wuro Heso fuu. Ndee bernde naati mo so mo suuti daande goriiko oo. Oon yoppitaa, hooti suudu mum. Kaa do dum yottii doo, gacce ngadii sanne; lampo ngoo yobaama kaa dum laatiima ndiyam juppiidam, bottataako. Maasina fuu nanii dum.

Bilaali wari jonnjini, ana miila, ana miila. Mo yeewi yaade, mo yeewi warde; mo wii ko hebi mo koo waawaa laataade meere. Mo wii omo anndi waybe makko ana keewi e ngeenndi ndii. Mo wii tayoral duu won gaño makko golli mo dum yalla omo hersa. Mo wii omo anndi so tawii dum noon, joomun kaa hebii sago mum. Mo miili kasen, mo miili kasen; mo miili kasen faa dum juuti. Mo wii hikka woni duubi tati ko baammakko dali aduna. Omo taykii duu gila dum wadi, galle mabbe oo saami; nennde fuu caggal be peewi. Ko selli heen koo, mo wii jom-jawdi yaadi ejawdi mum. Mo wii mo holliidum Laamdo. Battane Bilaali dee kaawnike Wuro Heso kala. Nde dum wadata ndee, inna Bilaali kaá ana heddinoo wuурde. Kanko debbo mawdo oo noo, won ko hakkille makko yi'i ko hakkille Bilaali waddaali. Yimbe heewbe ngari e makko so mbii mo Welore yo noontaro. Joomum'en mbii so mo yeewii faa woodii mo tawan haala mum'en kaa yo goonga sabi gila suka debbo oo naati galle mabbe oo, nennde Laamdo warnde fuu caggal be peewi. Ko haalaa koo

nanngii hoore debbo mawdo sanne. Ndeen mo nanti hoore makko e Weloore. Ndennoo nii fitina naarrigalle Bilaali'en. Gila kabaaru noontaru Weloore oo wadaa e nowru debbo mawdo oo, jam fuu hebaaka hakkunde mabbe kasen : habo jemma, habo jalooma. So wanaa Weloore mo yennata fuu, a tawan Bilaali mo wondi. Ko mo adii wadude fuu, yo tayaade Weloore. Walaa fuu no mo tewtiraali yalla kanko e Weloore ebe ndudda, Weloore jabaali. Weloore tewti hebude jam e makko, ronkani mo naarrugalfuu. Ndeen kanum duu nanngi hoore mum e makko, haalataa haala makko, inndataa innde makko. Nde debbo mawdo oo anndi ronkii hebude habo e makko ndee, ndeen feewi Bilaali, wulni gite mum, wii so wanaa Bilaali seera genndum oo, bama debbo goddo. Weloore nee kanum roondii suudu nduu jalooma nulludo hannden oo, sabi gorum ronkii, walaa didi walaa tati. Weloore, nennde fuu ley beembal baammun ittoya maaro, so be keba ko be jaama. Nde arannde ndee oon golle ronkii yo heyu e debbo mawdo oo, sabi mo wii kanko so mo ronkii faa Hammadi Beydaari, dewordo mabbe kanum wuurnata galle makko, mo wii mo bonii! Weloore wii :

- Esam, ko wari e men koo, Laamdo waddi dum. Mido yidi njabaa, njarro-daa yalla Laamdo ana newnana en dum. En fuu kinno-den eden kolla dum Laamdo yalla won no mo wadanta en.

Nii Weloore hedderii ana waajoroo debbo mawdo oo faa hewti hakkille mum. Ndennoo nde arannde ndee debbo mawdo oo yarranooki ko wari e mum'en koo kaa ko sakitii koo, mo ronkii fey; ndeen mo jabi Weloore heddo ana waddoya namri to baammum'en. O hebii anndude kaa nde neddo subii fuu, didi hollaa. Kaa debbo mawdo oo joodaaki daraaki faa Bilaali bami debbo goddo, naanni suudu mum. Weloore hebii nawliraado. Oon ana wi'ee Kummba.

Debbo mawdo oo wii ana milee joonin kaa dammbugal moyyere

udditanoo be. Kaa gila dum duu wadi, jam hebaaka kasen. Nawliigu! Fati bone barkin! Weloore hebi anndude esum oo jaati laatii sabaabu so Bilaali naati e nawliigu oo. Mo wii kanko e Bilaali be mbaawaa rewruude kasen sabi omo anndi so dum welaano Bilaali, inna mum waawaa naannude dum e dewgalgonngal. Ndeen habo mawngo immii hakkunde Bilaali e Weloore. Weloore, fay do liccere ana saawoo heddaали e makko, heddo ana waja mo, ana waayna mo. Nennde wootere, Weloore noddu Bilaali faa nootii, noon wii :

- Faa do kaadu-mi, abada mi yeggitittaa nde ngollu-daa kam ndee! Aan bonnoowo moyyere oo! Aan jaaydo worbe oo! Nii woni no njobirtaa kam miin guurnudo maa? Aan bonnoowo moyyere oo ! Huunde fuu walaa ko paaborto-maa-mi kasen. Wallaahi naa debbo mo ngaddu-daa oo naamu mbuttiri mum !

Bilaali wii :

- Mi surii ma fati wan noon Weloore ! Aan kaa waaltina nii !
- Mi waaltinoo ? A wadii no mi waaltoo ? Ko ngollu-daa kam koo, so Alla accii fuu miin duu mi accii. Abada mi yaafataako ma !
- Aan kaa sawra nii ! Accir dum Ngaalla !
- Mi acca ? He' hey ! Ado heba dum nee ? Tappaa guri fati di coyfa ? Hoto kebataa dum nee ? Wallaahi Bilaali, a yobii kam moyyereeji am faa naawi. Miin Weloore Hammadi Beydaarioo, wallaahi a yobii kam faa woodii ! Kejen mi niiwa, kaa hannden mi laatiima wojere. Woy ! Woy ! Woy ! (mo nonii semmbe).

Bilaali wii :

- Mi ndaardii ma sawra Weloore .
- Sele am, miin hutimaa ! Aan woni hela wuro walla woyde ! Gila naatumi suudu maa, suudam heli. Mi sikkuno a bii-maani so nappu-mi dawla e darja fuu dow hoore maa. Mi tawii meere jaasu ma ! Bilaali, yeewan

faa gite maa benndan e am : miin woni Weloore Hammadi Beydaari. Mii woni mo keejen oo, miin woni mo hannde oo. Nde anndunoo-mi a ronkii, kootone am burde kala boylu-mi so ndokku-maa-mi paabitoro-daa fati a hersu. Ado miccitoor nde naatu-daa kasu ndee ? So wanaa Alla e am, abada a yaltataa faa do kaad-daa. Dum kaa a yeggitii ! Hannden kaa ado waawi gollude kam ndee ! Hannden nantinam-maa-mi dammbe maa sabi mi hutike maa faa do mi hoolataako maa kasen. Hannden nantinam-maa-mi ko a yeggititaa faa do kaad-daa. Hannden anndataa a wadii junngo maa e yitere maa sabi a habii e debbo mo woyaali ndewaaku... Aan woni homo ? A wanaa fay huunde so wanaa Bilaali bolo ! Walaa do tuppi-daa, walaa do kabbi-daa. So wanaa dewgal to Laamdo iwrata, miin Weloore Hammadi oo, wanaa aan wemmbi kam ! Yo a waasu laataade Nawma Kawdo ! Yo a waasu laataade Ali Bilaali Njee ! Yo a waasu laataade Abburu Gidaa ! Bee ngadani rewbe mum'en ko kordo debbo fuu hebaali e Wuro Heso. Nawlirde kam woni wadande kam sewre so mbi'a mi hokkoya innam e abbam ! Nawlirde kam woni wadude denke e noppi am, jawe juude e koyde am so mi yaltira hakkunde bannda'en. Bannda'en annii mahana esiraabe mum'en soorooji, aan ado doon denkitii hono no mbonndi e lahal. Bannda'en annii cooda mobilaaji ana ndokka rewbe mum'en, aan ado nookinii hono mo kanje mum majji... Uf ! Wanaa nii gorko yidi laataade !

Weloore yenni Bilaali nii faa Bilaali soppinii; mo yenni oon nii faa mo wicci dum ndiyam. Kaa Bilaali wi'aali mo fay yitere makko ana laabi, sabi Laamdo buri anndude inna mum naanni dum e nawliigu oo. Be ngorri noon, be ngorri noon faa dum juuti, faa dum wari e hibbude hitaande, jemma welaa, palooma welaa. Nalooma Laamdo gardo fuu Weloore ana taykitoo nawlum oo. Mo tawi Kummba yo suka debbo hooreejo, jiddo hoore mum, jiddo aduna sanne.

Weloore kajum duu yo labaajo, kaa sugulla heewii, sadda mawnii. Walaa fuu no waawi laataade faa Weloore heba burde Kummba sabi fulbe mbii «Ko toowi fuu ko tiimata d'um.» Ndennoo gila Kummba jaayii e suudu Bilaali nduu, nallan ana moyyintinoo, ana finoo, ana wada kaleenjaaji mum, finaaji mum, pomaatiji mum. Mo nallan omo boornoo ngal, omo boortoongal. Dum ronki yo d'um huubu e Weloore sabi kajum fay gootal lobbal heddoraaki nalooma nalludo hannde oo. Mo timminii kaddule, sabi duubi cakitiidi dii fuu, ko naametee koo tan mo hinninoo. Gila nawliiko oo jaayii, esiiko oo nallan ana jala mo, ana neeboo mo, ana uyyoo mo. Weloore wii nduu dukkuru kaa mawnii sanne. Mo wii walaa fuu ko mo wadi so Bilaali jabi nawlirde mo, so wanaa saabe mo heddaaki waawde naayude. Mo tawii Kummba kaa ana burdi mo bural nannguhabbu. Nde d'um booyunoo ndee, ana wa'i hono no Weloore walaa waalannde, walaa nallannde nii. Fay nennde mo jey waalannde, so wanaa jemma jennga so Bilaali heba yaade to makko. Kasen duu, Kummba ley jaantere mum, nennde Weloore jey waalannde so Bilaali lanndinii faa yaha to mum fuu, Kummba tawoyan Bilaali ley suudu heddo ana wi'a : «Sabi Laamdo sel haro ngoo ! Wallaahi mi waawaa haro ngoo hannden kaa ! Sabi Laamdo accu haro ngoo ! Imma yah to gennda oo too ! «Fuu pene ! Nde mo wadata d'um duu fuu so wanaa o heba tayoral Weloore ana joodii dammbugal suudu mum doo ana nana kala ko be kaalata. Dum ronki heyude e Weloore. Ndeen Weloore bami anniya dawde, tewtoyde kaborde de feewra nawlum oo.

Weloore wii yahan tewtoya ko golla yalla ana heba kaalisi. Mo wii huunde fuu ko Laamdo hokki mo toon, mo wadan e makko, mo moyyintinoo faa mo wooda. Mo wii so d'um wadii, nennde mo jaaccike fuu, tayoral Bilaali seeran Kummba, hemna d'um sella. Kaa fay booyaali inna Bilaali dali aduna. Yimbe fuu ndeenti mbii yolbere saabii mo, sabi

ko sakittii koo, debbo mawdo oo huni so waatii wiide abada jaamataa ko Weloore Hammadi waddoya iude suudu mum'en koo. Ley maayde makko ndee, walaa fuu ceedoriidoo Weloore sintinii gonngol. Weloore wii ley bernde mum; taylorii so oon debbo mawdo kaa faltike iude doon, hewtan gorum sabi ana anndi Bilaali ana heddi yidde dum. Mo wii joonin kaa laawol makko laabii. Mo wii mo taylorii joonin kaa mo hewtan goriiko e juude gano. Beetee gooto, mo noddi Kummba faa nootii. Mo wii :

- Gila ngar-daa e galle oo, walaa fuu no a tooniraali kam. Mi wulaa mi buubaa e junngo maa. Miin, mido burni hoore am duddude e maada. Wallaahi Kummba huunde fuu mi wi'ataa ma ! Miin woni Weloore jeewal Bilaali. Fulbe mbii : «Ko fa'i naange fa'i yoorde».

Nennde wootere, Weloore noddi Bilaali e jiidal. Mo holitti oon, joonin tampere ndee mawnirii Bilaali faa nde yottini dum leydi. Dow dum, mo wii kanko mo yahan Bamako golloyde samal yalla omo heba ko mo faabitoroo oon. Dum weli Bilaali sanne, dum seyni dum duu sanne. Oon hokki mo laawol. Mo habbi diiku makko, mo naati mobel feewde Bamako.

Caggal ko mo witti koo, kabaaru bittol makko ngol naati ngeenndi ndii fuu. Gooto yeddaali goddo : homo fuu wi'ii mo dogudo. Homo fuu wii nawliigu oo mo ronki huumnude. Kummba e yibbe mum mbeltii e majum sanne. Rewbe yogaabe ngaran faa e makko noon mbi'a mo :

- Kummba, mbeti Laamdo tottu ma gorko maa ! Nawla oo dogii !
- Fati a yi'u torra ! Wallaahi ko mo witti koo ana wi'an hono no gi'al doofaangal nii. Ko jaamu-mi fuu ana rewa kam. Mi tawii hono nawliigu bonande debbo walaa : dum barmere nde buubataa abada !

- Edum miccintina kam janta gooto : «Won debbo yaanoo yeeyode nawlum. Hiiri mo hebaali coodoowo. Mo wari e gorko gooto; mo wii oon

sooda nawliraado oo. Oon wii walaa kaalisi. Mo wii so oon walaa kaalisi, omo namlintina nawliraado oo; mo wii omo yoppa nawliraado oo e juude gorko oo ila jon faa oon heba kaalisi sabi mo yidaa nattude nawliraado oo cuudi !»

- Non jaati ! Miin duu so mi ronkaali, abada Weloore wartataa joonin. Nde kemmi biido ana yidi mo fuu, mi wi'an joomun hedderoo mo toon yalla mido hewta goriraagelam.

2. WELTAARE DOW BAMAKO

Nde Welopre yottinoo Bamako ndee, to ngeenndinke mum debbo joodinoo toon ko booyi jippoyii. Duubi keewdi ko oon debbo iwrii Wuro Heso so wari joodii dow Bamako. Oon debbo ana wi'ee Pennduru. Pennduru jabbii Welopre faa woodi. Pennduru ana heecciri Welopre ko woddi, kaa so a yiidii be, a tayloran tan miiraado e mawraado. Be njirri; be korsondiri, faa doo horsa haadata. Jonno Pennduru walaa gorko. Hikka woni duubi makko kuurdi ko goriiko maayri. Kaa fade gorko oo maayude, golle fuu Pennduru walaa so wanaa daanaade. Walaa fuu mo hollitaali mo wiide no mo wadi hoore makko nii moyyaali. Walaa fuu mo hollitaali mo wiide mo sela dum, mo tinnoo mo tewta ko mo golla sabi ley suudu, debbo e gorko fuu ana kaani faabondirde, homo fuu wadda seeda mum yalla ebe keba ko be cuuroroo. Kaa gila Laamdo wadi so gorko oo faltii heen, aduna Pennduru tiidiri dum : gorko oo maayii walaa ko dali sabi ko hebanno ley golle muudum fuu ley jaamdu e yardu ya'ata. Ndennoo caggal majum, Pennduru tampii sanne : mo holi, mo yolbi, mo domdi, mo fooyi faa anndunoodo mo fuu so yi'ii mo dullitan mo.

Deende ana wi'ee Badalabugu Pennduru wonnou e muudum. Caggal nde goriiko oo maayunoo, mo wadii lebbi keewdi mo yobaali luwaasi. Ndeen jom-galle oo noddi mo so holliti mo wiide so mo wanaa joboowo luwaasi oo fuu, mo ndaara do mo waylitoo. Ndeen Pennduru eggi deende Badalabugu ndee so waylitii ley deende wi'eteende Torokorobugu. Oon waati, mo walaa mbuudu, mo walaa tammaa. Ko hakkille makko waddi arannde fuu yo garbinaade yalla omo heba ko mo yobira luwaasi suudu ndu mo woni e mum nduu. Arannde, mo yahan to woddi ley ngeenndi ndii, omo garbinoo. Kaa walaa fuu ko mo hebata heen ko hantii : tamankoy gawri, nebbey seeda, bombonjaawoy e ko

nanndi e mum.

Mo wii dum kaa walaa ko waawi biltande mo. Walaa ko nabannoo mo e diin nokkuji so wanaa omo yaagotonoo garbinagol ngol sanne; omo hulannoo duu fati mo anndite. Ko sakinii e majjum, nennde fuu so Pennduru finii beetee, feewan Dabanani. Dabananiyo luumorde Bamako mawnde noon. Nde mo feewndii doon fuu, caggal nde mo lummbi maayo ngoo, soottirde asansi ana doon, doon mo warata so mo joodoo, mo soomo heddo mo naata e garbinaade. Doon yo wuddu ngeenndi ndii, jamaa keewdo bettortoo doon. Ley ngallu oo nee, warroobe ko Laamdo ana keewi sanne. Yimbe ana tawa omo joodii e nokku oo kanko e gariibaabe rewbe e worbe wobbe, itta kaalisi naa kaddule naa kulle naameteede ndokka be. Gooto fuu mo njii-daa e gariibaabe bee a tawan ana jogii taasawel muudum, ana weedi junngo. Ndennoo ley dum Pennduru wonnoo yalla ana heba ko wuurda. Nennde fuu so mo finii beetee, toon mo feewata, mo heddo toon ila jon faa nalooma wara e hirde. So mo hootii, mo hawrina kaalisi mo o hebi oo, mo hiisoo. Saamaaji, omo heba ko foti buudi ujunere ley nalooma.

Pennduru weltii e majjum sanne. Kaa oo golle nee wanaa jidaado e ngeenndi ndii. Ana taykaa duu, rewbe buri heewde e garibal ngal. Yogaabe e mabbe kaa jaati yo sukaabe rewbe heccube. Baale rewbe ana e ngeenndi ndii, mettaama e majjum sanne. Laamu leydi ndii duu wanaa ko welaa e majjum kaa ana teddini arsilaamaaku sanne. Laamu oo wii ana anndi ronkere nii naanni yimbe yogaabe e garibal ngal. Ndennoo ebe kaani faabeeede. Ndeen kaanankoobe bee ndokki yamiroore wiide tawaado ana yidi garbinaade fuu, fooda faa dammbugal misiide, ya'a joodoyoo toon. So joomun wadii noon, kala jiddo ittude sadaka faa hokka dum, tawnoyan dum toon. Kaa meere, garibaabe bee njabaali. Ley sera cottirde asansi dee naa sera laawi mawdi yogaaji be

ngarata so be njoodoo.

Dow laawi mawdi dii, kurannaaji bodeeji naa ooli naa hudo-heccooji ana kubba e nokkuuje mum yogaaje fati mobilaaji naa motonaaaji ngoppendir naa ngoppiima yimbe. So mobilaaji dii ngarii doon, waajibi tan ndaroto so yiite wodeewe ngee yaltii. Ley deen nokkuuje gariibaabe yogaabe ndarooto. So mobilaaji dii ndariima tan, a yi'an gariibaabe bee ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mobilaaji dii, ana mbeeda juude yalla won dokkoowo dum'en sadaka. Taykaama gariibaabe bee ana keba heen masibooji sanne. Nennde wootere, kuran bodeejo oo yalti. Bannge Laamorde Humaninde Jannde ndee dum wannoo. Mobilaaji dii ndarii. Gariibaabe bee ndiiri warde e majji; yogaabe ndokkaa sadaka. Debbo gooto siini bettaade faa lummba yaade yeeso faa nanngoya sadaka. Mo waawi kaa faa mo nanngi sadaka oo. Kaa do mo woppititoo doo, tawi yiite hudo-heccoowe ngee yaltii. Mobilaaji dii ndiiri warde. Suka jokolle gooto jogiido moton mawdo immini moton mum semmbe warde. Fati mo hawru e fay huunde fuu so wanaa gariibu debbo oo. Mo roondii oon faa toowi, mo waddi dum e leydi. Gullaali ngadi. Suka jokolle cammindo mo oo salii daraade sabi ana anndi gettu oo naawi sanne; mo immini moton makko oo, heddo omo tacca laawi yaade. Donnoobe mobilaaji e motonaaaji bee fuu nanngi ferennaaji mum'en. Wakkati gooto nokku oo bawliyimbe. Jamaa dariido dow laawi dii oo adondiri e debbo oo. Betawi mo barmi, mo fekkorii kaa fay yiyyam seeda yaltaali e makko. Doon mo roondaas so mo fawaa dow mobel feewde oppital Gabiral Tuure. Tewtaa anndeede yalla cammindo mo oo ana anndee, hebaaka sabi joomun jabaali daraade. Mo wadanaa safaare. Kaa gettu oo naawii sanne. Ley oon jemma fuu, debbo oo dali aduna. Neddo makko fuu hebaaka anndeede. Ko anndaa tan, joomun yo gariibu noon. Fay gariibu ana haandi e kartidanti; edum faaboo. Laamu oo wadi talki jeengal; yimbe

makko njitaaka. Ndeen woni nde laamu hokki yamiroore oon debbo iree. Mo iraa. Gila dūm wadi, laamu oo wii no gariibaabe bee ngorri e Bamako nii yottiima yeeweede. Nde batuuji majjum ngadaa ndee, tawaa gariibaabe heewbe keddiima e asidanjaaji. Laamu oo wii so wanaa dūm fi'annee dabare. Baale rewbe dee buri fuu humanaade kabaaru majjum sabi anndaama ko buri heewde e gariibaabe bee fuu yo rewbe noon. Ndeen gariibaabe bee ndaalaa e daraade dow laawi dii. Tewtaa kasen yalla ebe nja'a sawnditoyaade sera misiideejee dee kasen. Gite mabbe ngulnaa. Be puddi yaade toon kaa be mbii kebal mabbe walaa toon. Be celi toon, be caakii e ngeenndi ndii. Nde dūm wannoo ndee laamu oo mahi cuudi simo keewdi faa caggal deende wi'eteende Sebenikoro ndee so tewti yalla gariibaabe bee ana nja'a wonoyde toon. Be ndokkaa defoobe mabbe. Lewru fuu waanndu, be ndokkete coggu mabbe goro. Nde arannde ndee, yogaabe njabii yaade toon; kaa cakitee mum, be celi e oon nokku sabi be mbii kebal mabbe walaa too duu. Ndeen be kala be caakii e ngeenndi ndii kasen.

Nii Pennduru duu saawodii e mabbe, nalla ana darii dow laawi.

Jennde wootere Pennduru ana soomi ana joodi sera sottirde asansi ndee faa debbo gooto nanngi feren mobel mum do bannge makko doo. Oon debbo noddi mo; mo wari; oon wii mo :

- Banndam debbo mido yidi haaldude e maada seeda so dūm walanaa ma baasi.

Mo wii baasi fuu walanaa mo heen. Be cawnditii. Joomun wii mo :

- Mido yidi accanaa kam hakke. Miin e waalde rewbe mawnde wi'eteende KAFO ndee ngom-mi. Mi taykitike ma e laawol ngol sanne. Mido yidi hollitidde ma golle mo ngon-daa e mum oo ana heewi farrati sanne. Mido huli fati a hebu heen masiibo jennde wootere. So dūm walanaa ma baasi, miido yidi tawaa kam biron amen yalla waalde amen

ndee ana yeewa no faabore hebude ko ngollaa. A faamii ?

Pennduru yeewi mo faa gite mum benndi e makko, wii :

- Mi faamii sanne ! Mido wara so Laamdo jabii. Hoto woni biron maa ?

Debbo oo fammini mo to biron mum'en oo worri. Nde weetunoo so mo yehi toon ndee, mo tawi toon debbo noddudo mo oo ana joodii. Oon jabbii mo faa woodi. Oon wii mo :

- Ko adotoo-mi lanndaade ma fuu yo d'um doo : hedum naannu ma e garbinaade ?

- Goram woni mo heddaaki. Mo acciraali kam fay huunde. So wanaa mi garbinoo so mi heba ko mi uuurda.

- Wanaa ada selli kaa ?

- Mido selli sanne ! (mo jali).

- So ado selli, ado haani naatude e golle goddo ko wanaa garbinaade, sabi oon golle walaa battane; kasen duu nokku mo ndaroto-daa e mum oo ana heewi farrati sanne; aan e hoore maa a yi'ii, asidanjaaji nallan ana ngada don yeeso maa. Waalde amen ndee bamtaare rewbe humanii. Dum saabanii kam wiide ngaraa gaa.

- Mi faamii sanne.

- So a hebbi ko ngollaa, ado yidi naa ?

- Sanne !

- Haya imma njehen to golliddidfo amen gooto ana to dow ngeenndi too. Joomun ana wi'ee Madan Irben; omo anndiree Mama. Kanko duu rewbe ronkube tan mo daranii. So en nji'ii mo, ana moyya Laamdo newnane ko ngollaa.

Debbo oo naanni mo mobel mum. Doo wanaa doo, wanaa doo faa be njottii to Madan Irben. Oon jabbitii be faa woodi. Debbo oo itti filla fillii. Madan Irben wii ko waddii be koo tan joyyini d'um doo. Debbo oo ka num kaa hooti to golirde mum too. Biron Madan Irben oo ley deende

wi'eteende Dibida ndee woni e mum. Hono no debbo oo too wiiri nii, rewbe ronkube kajum e boomi gardi gollude tan Madan Irben daranii. Madan Irben lanndii Pennduru no wuurdunoo; Pennduru haali. Dum yurminii mo sanne. Mo wii wayri hannden abada Pennduru garbintaako sabi mo faaboto dum no hebira golle ko yaawi. Tawi nennde ndeen fuu, kaananke debbo gooto wariino do biron Madan Irben doo tewtude golloowo. Madan Irben wii mo warta janngo mum.

Janngo mum, nde debbo oo woppitii wartude ndee, Madan Irben hollondiri mo e Pennduru. Be kaaldi, be kawri e golle oo. Madan Irben wii debbo oo tiida e Pennduru sanne, jogoroo dum biyum. Mo wii Pennduru duu tinnoo rewa patoron mum oo. Mo wii huunde fuu ko Pennduru yi'i ko faamaali ley golle mum oo, ana waawi warde haaltana mo.

Debbo oo naanni mo ley mobel, nabi mo suudu mum. Pennduru fuddii golle. Kaa fay lewru nduu hibbaali nde Pennduru yaltata golle. Mo tawii mo waawaa daranaade tura-turta majjum. Jooni woni hitaande mo golliraali juude makko; garibal ngal tan mo wondunoo. Nii Pennduru yaltiri e golle oo faa laabi. Kaa mo hootaali to Madan Irben haaltonoyde dum mo yaltii e golle oo. Nii tan mo yaltiri golle. Jonnoo fade makko yaltude, mo hollitii patoron makko oo mo waawaali huumnude tampere golle samal oo. Nii Pennduru yaltiri golle so naatti e golle mum kiiddo (garibal ngal). Nennde fuu mo yahan garbinoyaade, kaa ko sakinii koo, mo fuddii yaagaade sabi yimbe heewbe anndube mo ana tawa mo doon. Mo wii yalla so mo yaltii e garibal ngal hono mo watta so mo heba ko mo wuurd? Mo wii jooni, mo daroto e teppere makko. Ndeen yiilaaru naati e hakkille makko. Mo senji pade makko mo naati ngeenndi. Golle fuu mo walaa so wanaa kanjum ley Bamako. Gorko fuu mo o yi'i so wanaa mo toona dum naa mo moosanii dum yalla won ko wi'ata mo. Nde mo

fuddata d'um ndee, mo wadu hoore makko hono no mboomrinii : kamsoy kaamoowoy tan mo boornotoo. Misooro makko oo, mo habban d'um faa ley gite makko. Mbuudu mo o tawraa fuu mo wadi e gineiji rewbe : kaddule, ngujamaaji, kalenjaaji, pomaatiji, werninjaaji e ko nanndi e mum. Nii Weloore tawri mo...

Nde Weloore warnoo e Pennduru ndee, holliti d'um yo gardo naatude golle samal. Oon tewtani mo golle, hebi. Nennde fuu Weloore immoto gila beetee, feewa to gollirde mum too. Be mo gollanta bee yo jaawambe rewbe non. Golle mabbe oo duu famdaa. Ley majjum, saamaaji mo nallan omo turii omo lonna faa Laamdo hiirna jalooma. Kaa wanaa d'um tan woni golle makko : mo lawyan kaaki, mo wuuwan galle, mo lootan sukaabe...Oon golle teddirii mo sanne, sabi fay wattigooto mo suultataa. Kaa nennde fuu so mo wartii golle, so jemma jenngii, kanko e Pennduru be naatan ngeenndi. Be paroto faa be yeena, be nannga laawol mabbe faa be njottoo laawol gudoron forbawol ngol. Dow maggol mobilaaji jahooji ley ngeenndi e gartooji iwde ley ngeenndi kala bettortoo. So be njottike doon, be naata mobilaaji bi'eteedi SOTRAMA d'ii feewde dow ngeenndi. So be njehii, be mbaalda e worbe faa weeta, be ngarta.

Ndennoo nennde fuu nii Pennduru e Weloore ngorrunoo. So weetii, homo e mabbe fuu wara holla banndum ko hebi : mo ujunere, mo ujunaaji didi... Kaa gila Weloore meedi yiilaaru nduu, ronki yo golle muudum samal oo woodu, sabi so mo yehii to mo gollata too, mo siinan daanaade heddo patoron makko debbo oo haba e makko.

Ley balde makko arane e yiilaru jemma nduu dee, mo yalti. Nde mo warti so mo hiisii ko mo hebi koo ndee, mo tawi d'um ujunaaji joy. Mo jali wiide : «Ujunaaji joy gila golle oo fuddaali ? Dum woni so mi dunkirii heen kaa mi waawtaa jawdi majjum». Mo fibi kaalisi oo e hoore disaare makko. Ko sikitii koo, mo yoppu golle samal oo faa laabi so mo naati

ngeenndi. No mo woowri laawol ngol nii, mo jootti yaarude SOTRAMA, joonin kaa takisi jaati mo yaarata ley ngeenndi. So mo naatii oon takisi, mo darataako faa gallewal Jara nimoro 2. Oon nokku ana satti jogaade innde sanne. Sukaabe rewbe mbaalata ana ngollira noori ley oon galle. Jemma fuu so neddo yottiima ley oon galle, huunde fuu joomun yi'ataa so wanaa sukaabe yokolbe ana naata ana njalta. Suka debbo fuu mo naatu-daa to muudum, a huntan haaje maa, ittaa kaalisi ndokkaa dum. Heew rewbe iwoobe faa to woddi ley deede ngeenndi ndii so ngara ley gallewal doon ngal. Cuudibe kasi ley oon nokku. Ndennoo Weloore duu doon yiitti. Gila mo meedi warde doon, jemma Laamdo gardo fuu mo mankataa.

Nde dum hibbannoo lebbi joy ndee, tawi Weloore ngallindinii. Oon watti nguru makko oo jaati waylitii iwde e noone mum arano. Kala anndunoodo mo, so yiitii mo, dullitan mo. Nde mo iwannoo Wuro Heso ndee, mo baleejo kirim mo wonnoo; kaa nde lebbi makko joy dii kibbannoo mo ley Bamako ndee, tawi mo laatiima hono no tuubaaku nii. Kaalisi mo o adii hebude e golle samal oo, e terde makko mo wadi dum. Kala ngujam naa saabunnde ko rawninta nguru, walaa ko Weloore soodaali. Nde mo naatunoo e golle majjum sanne ndee, bitikaawal julaajo debbo bi'eteedo Numa Belesa ngal mo ya'ata to mum so mo soodaya ngujamaaji. So neddo naatii ley ngal bitikaawal, sii ko moyyinirtee terde fuu joomum tawan toon. Sukaabe rewbe hooreebe ngarata toon so cooda ko ngoodinira terde mum'en. Ndennoo too woni to Weloore yiitoy.

Weloore woodi nii faa sanne. Jemma fuu watiriji ngaranta mo. Kaa gootel duu ana woodi : ana taykaa wanaa gorko gooto tan mo wondi. So kiraade kiirtaama, worbe ana nja'a tan ana ngarta. Bee naba mo nii, bee ngartira mo. Nii tan dum heddori, nennde fuu worbe Bamako ana ngada

ŋuuuy-ŋuuuyngal caggal makko : gooto jeyaa, didon tanaaki. Weltaare aduna kaa doo nii haadanta Welooore, weltaare dow Bamako.

Laamu leydi ndii e hoore mum anndi golle mo rewbe yogaabe ngondi hannde oo wanaa golle lobbo. Go'obel mum fuu dhum yaadataa e diina leydi ndii; didobel mum edum waawi saakude jaw SIDA. Ndeen tewtaa no dhum hanndiree. Baale rewbe dee e ko'e mum immii ndarii. Horaatawaa hono Welooore'en ana keewi e ngeenndi sanne. Wiyaa so wanaa dum fi'annee dabare. Ameeri'en deed'e kaaldi, kawri, wiyaa debbo fuu jiyaado ley oon golle nanngee. Ndeen oorngal wadaa. Nennde ndeen Welooore reenaaki e majjum : mo fiyaa kanko e hono'en makko hebaabe bee kala faa naawi, kaddule mabbe ceekaa, pade mabbe tippaa. Kaa mo welii hoore, mo waawii teetaade iwde e juude jamaa oo. Mo dogiri koyde bole faa deende makko. Kaa dhum e taweede, mo ronkii yo mo waawu selde e oo golle sabi e majjum mo wuuri.

Welooore e Pennduru mbelondiri sanne. Kambe naaddata, kambe njaltiditta. Watt gooto kaa wariino, fay kaddule mabbe de be boornotoo fuu yo sii gooto. So be boornike deen kaddule be njaltii, yimbe yogaabe kaa cikkan be funeebe. Be keddorii noon; be keddorii noon. Pati bone barkin !

Jemma gooto Welooore yalti. Mo naati ngeenndi. Mo yiidi toon e gorko gooto : oon ana wi'ee Kariimu. Oon gorko, gila Laamdo tagi dhum wadaali suudu. Caggal sungurbaabe tan mo woni heddo been ana pijira jawdi makko. Kaa suka debbo fuu mo o hukkidi, to muudum mo waylitittoo; mo ittan fii mo hokka dhum, nammina mo, yarna mo. Kariimu haandani Welooore, wii debbo fuu walaa caggal muudum. Kaa fade Kariimu anndude mo, tawi worbe Bamako pijiri mo, cikitii mo. Kedde fuu be ngadaali. Kariimu suuri unii e makko, wii ana yidi mo laatoo jeyal mum kajumtan. Monannganjoon naamu, kaa peneluumolaasaraa banngata.

Weloore waawaali tabintinde ko wii mo koo sabi saamaaji fuu mooltoto yalta. Kariimu wii pati mo yaha nokku fuu, huunde fuu ko mo yidi ana tawna mo do makko doo. Weloore nantii seeda kasen, kaa ronki yo dum yaaru yeeso; saamaaji mo wujjito mo yaha Jara nimoro 2. Kaa ko sakinii koo, Weloore wii so Kariimu ana heddii yidde dum, hasana dum suudu do naata sabi do Pennduru doo faadirii mo. Kariimu hasi suudu nduu, mo woni ley mum. Huunde fuu ko mo noddi, Kariimu ana hokka mo. Mo jaami jawdi oon gorko mawdo faa naawi. Kala ko oon joginoo e fii, mo bamti faa laabi.

Jemma gooto ebe lelodii faa Kariimu lukki tuurre. Mo waali omo tuuta faa Laamdo weenni jemma. Nde mo finunoo beetee ndee duu, reedu-dogooru mo findi. Taakanlemme'en Weloore bee mbii fati Weloore heddina mo doon. Doon mo roondaa so mo nabaa oppital Gabiral Tuure. Weloore duu jokki caggal mabbe. Oon jalooma, walaa fuu no dogotoro'en bee ngadaali kaa ndonkii yo ndarnu looyre ndee e ndogureedu oo. Yiiyam makko yeewaa ley masinjaaji, be tawi dam bonii sabi edam heewi geeyi naw keso bi'eteedo SIDA oo. Be mbii oo naw booyii e Kariimu. Dogotoro'en bee lanndii Weloore yalla kaajum woni jom suudu nawdo oo naa ? Mo wii kanko woni jom suudu oon. Be ndeyyinii. Be tewtiri mo faamu goddo, kaa mo jabaali. Be mbii caggal joonin ebe njidi yiidude e makko. Kaa nde dum hibbannoo balde tati ndee, tawi Kariimu kaa dalii aduna to suudu dogotoro too. Weloore mootti liccoy Kariimu, natti suudu mum wiide ana yaha noddoyde yimbe mum. Mo yahaali toon kasen .Nde dum wadi balde didi, jeengal wadaa, sakiraabe Kariimu njitaaka. Weloore duu tewtaa, yiitaaka. Laamu hokki yamiroore Kariimu iree. Mo iraa...

Caggal majcum dogotoro'en bee lanndanii Weloore. Be mbii so wanaa mo haybee fati mo raabor worbe wobbe sabi goriiko oo nii

anndaama ko wari dūm. Ko be kebi e kabaaruuji Weloore tan, yo iwrudo ley keredu too so wari gollude samal. Dogotoro'en bee mbii dūm haanaa yoppireede nii. Be mbii so wanaa kabaaru sukaabe rewbe waroobe gollude ga ngallu gaa bee yeewee. Be mbii so dūm haybaaka, edum waawi waddude masiibo mawngo sanne. Be poodi faa e waalde rewbe wi'eteende KAFO ndee. Be itti filla be pillii. Been mbii ana njoganii sukaabe rewbe waroobe gollude bee dabare : ebe njogii cuudi mabbe jannde jemma. Ley diin cuudi jannde, been ana njannginee binndi e jannde kajum e kulle kuurde de kebata e mum faamuuji aduna, hono naw SIDA'en.

Dogotoro'en bee mbii ana njidi be mballa dūm'en yalla ana njiita suka debbo gooto wardi e gorum to oppital too nennde, kaa Laamdo muuyii gorko oo kaa dalii aduna. Be mbii oon gorko SIDA wari dūm, ndennoo ebe tayori kanko suka debbo oo duu SIDA ana e makko. Be mbii ebe njidi faabeeede yalla ebe keba yiitude oon suka debbo bi'eteedo Weloore. Ndeen waalde rewbe ndee immii so darii, tewti Weloore faa biirti ngulifaggi...

Oon watti tawii Weloore ana heddii e ngeenndi ndii. Kaa gila Kariimu maayi e junngo makko, gite kootani mo, heddo ana juunee ana wi'ee naw SIDA wonnoo e Kariimu. Laabanii yimbe fuu naw SIDA wonnoo e Kariimu; suudanaaki fay gooto duu Kariimu e Weloore ana ngondunoo. Ndennoo gila anndaa oon naw SIDA wonnoo e Kariimu, innde Weloore yiili e deende ndee fuu. Jamaa fuu renti bewi mo. Fay giyiraabe makko karrabiina, fuu ndeenti celii e makko. Kala nanudo dūm, wodditii mo. Pennduru e hoore mum nanii dūm kaa a wi'an ndeen fuu buri hibbaade e makko. Pennduru wii : «Rendere welataa bannge so metta bannge. Laamdo yinni kam Weloore. Abada duu mi selataa e makko saabe bonnoobe innde makko.» Watiriji gaarannoodi so njaada e Weloore dii

duu njaari no ngardunoo faa laabi. Weloore e hoore mum maatii jamaa oo bewii d'um : nokku fuu do mo wari so mo joodii hakkunde yimbe, so wanaa nji'aa homo fuu ana immoroo gooto-gooto. Fay kebal makko ngal yaarii caggal. Mo immii mo senji pade makko kasen mo naati ngeenndi yalla won ko mo hebata. Nii mo naattiri e yiilaaru nduu kasen. Omo suudoo. Kaa mo yiitaama.

Nennde wootere, omo joodii dammbugal suudu makko nduu, faa mo neldaa talkuru dogotoro'en : d'um komikason noon. Ley nduun talkuru, dogotoro'en bee mbii ko mo tawdaa fuu mo yoppa, mo wara oppita. Gabiral Tuure. Mo hokki yimbe njanngana mo. Mo hebi faamude wiyaama mo wara faa yiyyam makko yeewee. Nde mo hebunoo oo kabaaru ndee, ndeen Weloore yeewtii hakkille mum. Mo wii mo faamii ko ngol yeewugol yiyyam woni. Ndeen mo anndi kanko kaa mo keldo. Mo wii joonin kaa konne makko bonii ! Haala fuu mo jokkinaali heen kasen so wanaa habbude gineeji makko faa mo doga. Walaa fuu mo o hebi gansaade dawol makko ngol so wanaa Pennduru. Mo itti filla mo fillanii oon. Be ndokkondiri hakkillaaji. Oon wii mo henoo law mo hoota Wuro Heso. Mo hawrindini gineeji makko fuu, mo wadi ley waliisiji makko. Walaa fuu ko mo hebi somaade. Mo tewti yonki makko. Mo naati takisi law fewde gaaraasi mobilaaji. Mobilaaji Bani Taransipoor mo naati so feewi Mootti. Doo w'naa doo faa mo yottii Wuro Heso.

3. KELU-CUUDI

Nde Weloore yottinoo Wuro Heso ndee, juuraangalwadanaa. Wakkati gooto ngeenndi ndii harrondiri. Kala jiido mo, fuu huni faa waatii so wii Weloore laatiima tuubaaku. Gila mo warti, nennde fuu mo nallan omo paroo, omo boornoo ngal, omo boortoo ngal heddo omo wasoo Kummba nawliiko oo. Faa galle baammakko mo nabi waliisiji makko dii so mo holloy inniiko ko mo hebi Bamako koo. Inniiko weltii e majjum sanne, wii rimii ko barkini. Mo duwanii Weloore faa woodi. Kaa Kummba noo walaa fuu ko mo holli dum so wanaa janjaade dum beetee Laamdo gardo fuu. Kummba wii hillaka mo sabi no Laamdo fonni mo fuu mo caacoo noon, mo sungurba noon ! Kaa Wuro Heso kala hirii hawrii wi'ii hono makko walaa e ngeenndi ndii nalooma nalludo hannde oo. Nde mo iwannoo Wuro Heso faa mo yaha Bamako ndee, mo wihiino goriiko oo mo jahoowo tewtoyde jawdi ko mo faabitoroo dum. Ndennoo nde mo warti ndee, Bilaali taykitii mo waddii kaddule faa nanndi e leydi. Bilaali hebbini reedu mum, miilude nennde fuu dajan ko mo holli dum e banngal jawdi. Bilaali bami ana doomi faa kecce paddi dum; huunde fuu walaa ko mo holli dum. Bilaali kajum duu holli leebal sabi walaa fuu ko lanndii mo e fiyaa jawdi ndi mo hebi toon; mo yoppiri noon. Kaa ley kuyam majjum, Bilaali woppitaniima Weloore. Ndeen baasi waylitii hakkunde Bilaali e Kummba.

Duubi njey, ngarti. Duubi njey, ngarti...

Hitaande wootere yi'aa Kummba, ana tuuta. Nde dum booyunoo ndee, ndeen anndaa Kummba yo cowiido. Dum welii yimbe fuu sabi gila mo huurtanii Bilaali mo beynaali. Bilaali e hoore mum caldi mum mbaatiino e makko, sabi hosii wiide kanko duu mo dimaro. Weloore kajum kaa haala mum haalaaka fay: kajum duu walaa biddo. Yimbe fuu

mbii hitaande mo yaanoo golloyde Bamako, koyngal makko cakitiingal ngal, mo oppi fati mo rimu yalla omo heba hinnaade yiilaaru. Ndennoo kanko kaa mo rimataa. Kaa Kummba noo ana miilanaa hitaande fuu nannga reedu. Ana yaha fuu reedu makko nduu ana mawna. Kaa Bilaali, ana yaha fuu ana sedoo heddo ana dojja seeda seeda. Nde kanko e hoore makko mo tayori naw naatii e makko ndee, mo immi so mo darii e koyde makko yalla omo heba safaare. Ko adii fuu, to tiimoobe mo yehi : been mbii bombe ngori e makko. Be ittani mo lekki bombe, mo sawrii. Kaa fay huunde dum nafaali mo. Dum beydii torrude mo jaati sabi omo taykitii curki ki mo uroto kii ana hada mo foofude. Mo eggi iwde e cawroowo makko oo. Mo naaddi e cawroowo goddo kasen. Oon wii mo naw makko oo yo juude noon. Oon duu ittani mo ledde, kaa walaa ko dum nafi sabi dum hadaali mo sedaade, dum hadaali mo dojjude. Ko selli koo naa, nokku fuu do mo nani cawroowo lobbo ana woodi, walaa do mo yahaali, kaa mo hebaali sago makko. Sii lekki fuu walaa ko mo uraaka, walaa ko mo yarnaaka, walaa ko mo lootaaka. Kaa fati bone barkin ! Ko sakitii e majjum, reedu-dogooru bonndu kajum e tuurre bonnde immitii e makko. Huunde fuu ko mo naami, sella woni : no naarri nii yaltirta. Walaa fuu no wadaaka, ronkaama yalla tuure ndee kajum e ndogu-reedu oo ana ndaroo, ronkaa. Nde sakiraabe Bilaali anndunoo dum bonii ndee, ndeen be ndoondii mo so be nabi mo suudu dogotoro kaa won do wujii ana yottoo tottii nafataa. Jabaate, dogotoro ngeenndi ndi oo, nde yiinoo mo ndee, itti sikke tan so wadi tayoral wii naw bondo oo woni e makko.

Nde mo waddaa ndee, Jabaate wii mo yarnee ndiyam tafen sabituure ndee kajum e ndogu-reedu oo ciibike ndiyam terde makko faa laabi. Kaa omo yarnee ndiyam dam, omo werca dam. Jabaate turii e kural pikkirgal, foodi yiyyam makko seeda. Nde mo naatunoo ley suudu

dogotoro too so mo yeewoy dam ndee, mo tawi geeyi naw SIDA ana keewi e majjam. Doon Jabaate turi hoore, wii bone finii sabi kelu-cuudi naatii Wuro Heso. Mo wii so wanaa jamaa oo humoo yalla oon bone ana sakkitee gila saakaaki, habee faa naawa. Jonnoo omo hebi tayoral suudu Bilaali nduu kaa uddii sabi walaa fuu mo oon naw yoppata e mayru. Ndeen Jabaate lanndii hoore muudum wiide : «Hoto Bilaali hebi ndee bonnde?»

Nde Jabaate yaltata sella ndee, woondu mo tawi ana darii ley benndewal suudu dogotoro nduu, sabi Bilaali kaa dali aduna. Bilaali roondaa, nattaa suudu mum. Wakkati gooto ngeenndinkoobe bee ndiwdi e jale : wilirde makko asaa, mo wadanaa mahiiti. Kaa fade jamaa oo saakaade, wi'aa homo fuu warra ko Laamdo waawni dum sabi Bilaali dee dalaali miiraado, dalaali mawraado, dalaali jawdi; ko mo dali yo rewbe didon be gooto muudum'en jaati yo cowido. Ndeen jamaa tawanoodo doon oo fuu hawrini kaalisi so rewbe Bilaali bee ndokkaa faa keba ko nguurda fay so laatii hakke balde seeda. Kaa fati bone barkin!

Lebbi seeda betti caggal maayde Bilaali ndee, nde Welore duu fuddata sedaade. Mo bami kanko duu omo sedoo faa so a fuufii mo o bobboto. Caggal dum, mo naati e tuure e reedu-dogooru. Dum satti suljinde mo. Mo wii mo yahan yeewoyde hoore makko dogotoro. Ndeen mo nanngi laawol feewde dogotoro Jabaate. Nde mo yottii toon ndee, oon wii mo, yihaali naw fuu e makko kaa ana tayori tan naw ana e caldi makko dii. Jabaate bami seeda e yiiyam makko dam, wii mo warta caggal joonin. Jabaate yeewi yiiyam dam, tawi kanjam duu naw SIDA oo woni e majjan. Mo tawi dam kala dam bonii sabi geeyi oon j'aw ciddaado njaalike dam. Nde mo naatuno ley suudu dogotoro too ndee, mo joodii, mo miili, mo dimmbi hoore. Mo wii booyaa fuu ko Bilaali maayri kammari naw SIDA oo; joonin genndi oon oo duu geeyi oon naw

tawaama e mum. Nde arannde ndee, dum wemmbiino mo hoto Bilaali hebioon naw. Mo miccitii duu, ndeen hitaande Weloore yehiino Bamako. Iwde ndeen warde joonin duu booyiino sanne. Ndennoo omo hebi tayoral toon Weloore yoogoy naw oo so waddori. Mo wii ndennoo bone finii. Nde dum wadunoo balde sappo caggal majjum ndee, ndeen Jabaate nelani mo so wii :

- Weloore, mido yidi accanaa kam hakke. Mido anndi a janngaali lekkol, kaa a jiiliido. A yihii ko heewi, a nanii ko heewi. Mido anndi duu Bamako iwrungo-daa. Ko ngonno-daa toon koo a hebii faamande kulle kuurde.

Oon watti Weloore huli sanne. O heppi Jabaate halanaali mo ko anniyii haalde koo. Mo wii :

- Jabaate, mido yidi kaalanaa kam ko anniyi-daa koo, ko dum woni fuu. Ndeen Jabaate wii :

- Weloore, jawuuji kuurdii ana e leydi ndii, booyooji e caldi tagaado tawee mbaraali dum. Ley din jawuuji, naw gooto ana heen ana wi'ee SIDA. Sidaa kajum duu yo naw baawdo naatude e tagaado so booya e mum tawee waraali joomum.

Weloore fuddi sintinde gondii. O wii :

- Dogotoro ndennoo oo naw woni e am ?

Jabaate wii :

- Sidaa jaati woni e maa ! Kaa fati hul ! Naw SIDA ana waawi wadde ko Laamdo muuyi e neddo tawee waraali joomum.

- Mi bonii ! Hono ngadam-mi ndee bonnde? Nii keldu-mi?

Doon Weloore naati e woyde. Mo giifii bojji. Mo woy nii faa becce makko laatti. Jabaate wii mo :

- A helaali fay a badaaki Welo ! SIDA warataa neddo doon e doon. Fati woy, fati njitta ! SIDA yo naw mo yimbe anndanaa. Walaa ko hadi mo

anndaneede duu so wanaa anndube mo bee njabataa haalande wobbe bee haala makko. SIDA yo jaw mo haanaa suudeede. Homo fuu ana haani martineede kumpa ko mo woni. SIDA ana woodi e leydi men ndii jaati ; kaa gootel ndaardam-maa-mi : fati njeggitaa, SIDA ana waawi booyude ana e neddo tawee waraali joomum.

Be mbaawaali jokkitaade haala mabbe kaa kasen. Weloore hooti suudu muudum. Mo bami omo woya, mo bami omo woya faa mo tampi. Mo noofii ley suudu makko. Kummba nallan ana leppoo mo, ana neebboo mo. Kummba nde yiinoo mo timmii ndee, jal mo faa mo maati, wii sago mum hibbii e makko.

Kummba kajum yo haamili faa ana tutta biddo oon watti. Hannde kaa kanko woni nuuygal galle dalaado Bilaali oo. Nde wonnoo Bilaali maayii, Weloore jawii faa waawaa immaade, ana suuttanii homo fuu suudu Bilaali nduu dee uddii. Ndu bamii gila endu heewi yimbe faa warti hannden kaa Kummba kajum tan heddi e mayru, kajum tan woni baawordo. Ndennoo kankocelludo oo dee haani roondaade suudunduu sabi fulbe mbii: «Gondo e laana wiccata dum». Kanko Kummba oo nee mo cowido; reedu nduu teddirii mo sanne. Nawliiko oo ! Kanko mo wawtaali hoore makko duu sako daja ko mo wadani oon. Gila inna Weloore maati Weloore jawii, fay watti Laamdo gooto iwataa bannge makko; ko yottii biddo fuu yottiima saaraa. Ndennoo debbo mawdo oo duu jawii. Nde debbo mawdo oo maatunoo jaw Weloore oo naawii sanne ndee, tewti yo Weloore hootu galle baammun, kaa Weloore jabaali. Weloore wii so dum burii nii, abada yaltataa galle gorum oo so yoppira dum nawlum oo. Inniraado oo bami faa acci mo. Nde inniraado oo ronkunoo mo ndee, hinnii ana wada «No kiirdon ! No mbeeddon !» faa terde mum tayi.

Weloore wemmbaa, mugaa. Mo wii fay so burii nii, walaa fuu mo mo

haalanta ko woni e makko koo. Inniiko e badaade mo fuu, narrataa mo dum. Omo anndi kanko nii ko makko biltiima. Kaa omo tayori neende debbo mawdo oo anndinaama ko woni e makko koo, ana tiidi taye-taye majjum horoo dum. Mo heddorii noon, mo heddorii noon faa dum wari e bonude. Weloore yeewi too, yeewi gaa, yeewi ko ndakiire ndee yeewi e ndiyam koo : «So yaraali fuu waatan» noon winndi leetere, neldi Pennduru wiide dum yoppa ko tawdaa fuu wara sabi sellaa faa ana naawa. Mowii walaa fuu duu mo owaawi haalande ko woni e makkokoo. Juutaali neebaali faa Pennduru wari. Weloore itti filla fillii. Pennduru duu huli sanne kaa jabaali hollude Weloore kulol mum ngol. Mo waawi waaltinde hakkille Weloore faa mo anndi hakkille muudum waaltike. Pennduru haadaalie ko Weloore wii dum koo; mowii omo yidi beydoraade faamu. Ndeen mo nanngi laawol makko feewde to dogotoro Jabaate.

Nde mo yottinoo to Jabaate too ndee, mo holliti oon kanko mo gido Weloore sanne. Mo wii Weloore nelani mo e fiyaa rafi-cellal mum ngal; ndennoo mo gardo yiidude e dogotoro oo faa beydana mo faamu e fiyaa ko naawata Weloore koo sabi saabe oon tan waddi mo. Jabaate weltii e majjum sanne. Jabaate holliti mo ko Weloore haalani mo koo jaati woni goonga : naw SIDA woni e Weloore. Pennduru fobbi kelle, naati e woyde.

Jabaate wii :

- Naw SIDA oo ana saakii e leydi ndii sanne hannde; mo warii yimbe heewbe duu. Onon e ko'e mon on njihii yimbe iwrii Koduwar, ngartidii e naw do Wuro Heso doo. Ko heewi duu maayii e mabbe. Usu Koyra e jomsuudu mum, kanko wari dum. Cammbal Suka, Koola Addu, Demmburu Huseyni, Daadoore Muusa... Hey, ado anndi ko selli heen na, ko maayi e majjum ley Wuro Heso doo, limataako. Jonnoo walaa ko buri fuu bonde e majjum so wanaa yimbe heewbe pennii dum, mbi SIDA

walaa, SIDA yo pene. Biido noon fuu jaayrii hoore mum sabi SIDA ana woodi jaati. Leyde men Afiriki dee buri fuu tampude e majum. Jonnoo so neddo reentike, ana waawi dadude sari makko. A wi'i kam aan woni gido Weloore.

- Goonga ! Mi gido makko jaati ! Saabe naw makko oo tan itti kam Bamako so waddi kam Wuro Heso hannde.

- Mi faamii ! Gootel tan ndaardam-maa-mi : fati seertu e gido maada oo, so goonga mo gido maada jaati. Fati teelnu mo ! Fati kulee mo, fati nefee mo sabi naw makko oo raabirtaa nii neddo. Fati waasu wadande mo kala ko mo haandi.

Pennduru kajum duu woy doon nii faa tampi. Mo wii mo mursii gido makko. Ndeen Pennduru hooti to Weloore so naat e wadande düm kulle muudum fuu. Nennde wootere, Jabaate e hoore mum foodi faa to Weloore'en, wii gardo martude kumpa mum. Jabaate wii :

- Jam waali e maa Welo !

- Sago maada dogotoro !

Kori won ko samti e terde maa dee?

- Wallaahi camal kaa fuu wadaali heen. Faa joonin reedu am ana heddi dogude; kasen duu nde njii-daa fuu mi jaangaado.

- Bamu kaddule maa teddude ngadaa e caldi maa dii. Ado heddi bamude safaaare maada ndee ?

- Ledde am dee fuu mi bamii düm faa laabi. Fay ordonaasi mo mbinnndan-daa kam nennden oo, mi soodii, mi bamii lekki mum. Hannde kaa jaati mi heddaaki waawde soodude lekki fuu. Mi walaa mbuuudu, mi walaa tammaa. Kaalisi am fuu timmii e safaaare, mi sellaali.

- Kori Kummba nee ana tiidi e maa?

- Oo kaa yo beltiido jaati dow ko naw-mi koo. Ado anndii? Jamaa oo fuu rentii haabii kam sabi yimbe fuu mbii «Ko timmataa waran mo

haabataa». Naw am oo booyii sanne. Kummba wii heppii mi maayaali yalla ana hewta galle mum. Miin nee ko hebi kam koo mi peccanaado; peccooje ngoorata. Kaa omo haani wadde hakkille : celludo ana waawi maayde yoppa nawdo. Dum ngadduki Laamdo noon.

- A haalii ngoonga !

Pennduru wii :

- Omo haani anndude naw dee jeyaa yonki.(Jabaate wii ley bernde mum : «So naw jeyaa yonki, wanaa naw SIDA». Pennduuru wii : Kummba haanaa haalude dum. Hannde kaa yo Laamdo waddu e men jam tan. Naw e cellal dee luttondirta. Celludo hannde fuu ana haani battinde yo nawoowo janngo.

Weloore jaabi wiide :

- Fay badaade ! Yogaabe kaa ana miila abada nawataa, abada ndonkataa. Be ngadii hono no miin muuyi so naw oo hebi kam nii.

Pennduru wii :

- Neddo fuu haanaa miilude dum kaa. Dum yo majjere !

Weloore nootii :

- Wallaahi dum goonga ! Yogaabe kaa jaatii njotiima e haala faa mbii naw kebudo kam oo yo jukkungo Laamdo noon sabi nde mbaawnoo-mi ndee mi gollaali ko moyyi. Mi nanii yimbe yogaabe mbii mido haani yaltineede ngeenndi ndii mi hokkee pobbi naama kam fati mi raabu be naw am oo. Miin nee Laamdo buri anndude mi tewtaali naw oo ! (Mo giifii bojji).

Jabaate jaabii :

- Pati woy Welo ! Dum waawaa laataade ! Fali hul dum kaa fey ! A yoppaaka a yoppataake sabi miin e Pennduru miden ngondi e maada. Yeew dum doo (mo yaltini kaalisi) : min njiiliima hakkunde sakiraabe e giyiraabe men wombe ley Wuro Heso bee; homo fuu hokkii ma ko

Laamdo waawni dum. Dum heewaa, kaa edum waawi biltude ma balde seeda faa kebaa ko coodaa safaare kayum e nguure. Nanngu annii ! (mo weedi oon kaalisi oo).

Weloore noyyiti kasen. Be ndeyyini mo. Mo wii :

- Joga toon kaalsi oo, Jabaate ! Miin laatii sago gano! Hannde kaa sadaka ndokkaa-mi! Allaahu akbar ! So neddo maayaali yi'an kala!

Jabaate jaabii mo wiide :

- Walaahi a laataaki sago gano Welo! Ko hebu ma hannde koo ana waawi hebude gooto fuu. Jonnoo fati rewta hoore ma : naamaa faa kaara, njaraa faa kaaraa yalla ado heba no ndaroro-daa.

Ndeen Pennduru wii :

- A yi'ataa naa dogotoro? Fay semmbe seeda mo heddoraaki. No Weloore tampiri, fay waawaa joodaade sako defa ko naama. Joonin ko njii-mi e hakkille am dee, mi waawaa yoppude doo Weloore kajum tan; mi nattan mo to galle amen too, mo battoo bannge am; kammarri makko tan waddi kam iwde Bamako, mi haalanii ma.

Dogotoro oo jaabii wiide :

- A haalii goonga Pennduru! Neddo fuu mo hono oo naw nanngi, hanaa yoppeede kajum tan. A haalii goonga jaati! So wanaa Weloore hollee ana heddi yideede; edum nafa mo sanne.

Pennduru wii :

- Wallahi Jabaate, abada mi yoppataa Weloore sabi inde keejen ndee miin e makko noon; nde hannde ndee duu miin e makko noon. Miin naamdiinjuumrikeejen min naamdan kaata hannde. Abada mi yoppataa mo. Mi hootan lanndinoyde suudu do mo naata. Caggal majjum, mi waranan mo sabi mo walaa do mo yoppee. A faamii na Welo?

- Sanne ! Mi weltike e majjum duu sanne Pennduru. Hannden kaa walaa fuu mo jim-mi badoo kam so wanaa aan. Jonnoo, gootel tan njim-

mi lanndaade Jabaate : farati walaa e wonugol am hakkunde moodon onon sellube bee?

Jabaate wii :

- Farati fay gooto walaa heen. Farati fuu walaa e taweede bannge neddo mo naw SIDA woni e mum : so a jaamddii e mum raabataa ma, so a yardi e mum raabataa ma.

Jabaate immii hooti. Mo wii ko wari e Wuro Heso hannde koo yo bone noon. Mo wii so Laamdo jabii, so wanaa mo mootta ngeenndi ndii fuu mo fammina dum'en ko woni naw SIDA sabi bone finii. Mo wii so mo wadaali noon jamaa oo mursan hoore mum saabe rafi anndande oon naw. Pennduru ka jum duu immii hooti.

Nde Pennduru yottii suudu mum ndee, naati e miilude. Mo wii Laamdo dee waawi dannude mo kanko Pennduru oo nee sabi huunde fuu ko Welore golli, kambe ngollidi. So nii fii worri, omo tayori ko hebi Pennduru fuu, heban mo. Dow dum, omo anndi jeytannde makko kanko duu ana wara. Jonnoo mo wii ko dum laatii fuu, hannde kaa mo waawataa yoppude Welore so mo witta. Mo sellinii tiidude e oon ila jon faa no oon sakitorii fuu. Mo holii kanko woni jikke Welore hannde sabi homo fuu ana haani jogaade do fawa jikke mum. Pennduru waawi egginde oon wara wonoya bannge mum ley galle mum'en doo. Mo hebii anndude oon kaa wanaa biltotoodo e naw oo sabi yo naw maayde noon. Mo habpii anniya hedodaade e oon ila jon faa mo annda do Laamdo hanni dum. Mo wii kanko duu edum doomtani mo sabi fulbe mbii : «So ko bawli warii maammaa fuu so a yihi ko bawli, a hulan».

Ndennoo mo timminii heddaade omo sawndii oon yalla nde kanko duu so dum yottike mo fuu omo heba gido Alla cawndotoodo mo. Oon wattii, mo mimsiti ko mo wondunoo Bamako koo faa do mimsee nafataa. Mo simtiri, mo warti e Laamdo. Mo yidi taweede hannden mo jippindo

Ura'aana, kaa sortewol al-hamdu ngol tan mo heddii miccitaade. Mo immini Welooore; mo wii dūm :

- Welo, hannde kaa imma faa njuulen non!
- Welii kam sanne Pennduru kaa mi heddaki waawde turta-turta majjum. Mi timminii semmbe !
- Tinnita ! Imma jooda, kab-baa anniya faa njuulen!

Be ngari be njoodii, Pennduru ana jannga al-hamdu ley bernde mum heddo kanko e Welooore ebe ndokkida anniya juulde. Nde be tilii, o leltii. Be ngorri noon; be ngorri noon faa dūm wari e juutude. Saamaaji Welooore santanee, nalaade yogaaje duu mo naawnoo sanne. Kaa nde watti juulugol oo yottii fuu Pennduru siinan be ndokka anniya. Welooore beydi fooyude faa doo fooyre haadata. Kasen duu, mo naati e dojjude. Pennduru woowaa yiide e makko doyru; dūm saabi so foodi faa suudu dogotoro to Jabaate.

Nde Pennduru yottinoo to dogotoro oo too, wii :

- Dogotoro, Welooore ana dojja joonin sanne. Mi woowaa yiide dūm e makko; dūm saabanii kam warde faa mi hollite dūm.

Jabaate wii :

- Dum fuu yo caldi jaw SIDA oo. So SIDA naatii, jawuuji keewdi immoto e jawdo. Haya jaw fuu duu immiido burata hebude koyñgal e jawdo; semmbe fuu joomum walaa. Jawuuji keewdii immotoo so maaboo e joomum.

- Dum duu kasen won heen ?
- Sanne! Caldi Welooore dii tampii sanne. Jaw oo timminii semmbe makko sanne. A faamii ?
- Sanne, dogotoro ! Hedum beydantaa kam e waaju ley majjum kasen?
- Ko mbi'am-maa-mi tan, no caldi Welooore dii timminiri semmbe nii,

edî kaani reeneede fati, nawuuji goddi nanngu mo. So wanaa tawee watti fuu, kulle makko fuu ana cenii.

- Dum nee laabal kaalataa haala mum ?
- Jaati ! Laabal woni yaaya cellal. Nokku fuu do naw SIDA woni, ana haani laabude. Kasen duu so wanaa joomum teedee e jaangol.
- Goonga ! Nde njii-daa fuu Weloore ana haala haala jaangol.
- Ana selli sanne ! So neddo nawii hono oo naw, walaa fuu ko huubata e caldi mum. Seeda fuu a tawan joomum jaangaama. Dum saabi so odon kaani faaboraade joomum ndeendiji paydindi.
- Hedun joomum haani hokkeede e banngal naamdu faydinndu?
- Ko buri yideede fuu yo kulle demeteede ley sardinneeji ka jum e bibbe ledde sabi dum jogii vitamin. Accon duu mo naama liiddi lobbi, mo yara kosan faa mo haara. Njarnon mo ndiyam ceniidam duu watti fuu.
- Moyyi ! Saamaaji so Weloore santanaama, o siinan defididde e am. Andi dum walaa baasi kaa? Andi dum waawaa laataade sabaabu raabugol kaa?
- Baasi fuu dum jugaaki
- Fay so edum jogii baasi, miin Pennduru oo kaa mi waawaa salaade sabi so nawdo immike wii ana faaboo goddo e golle, edum seyna yonki joomum sanne !
- So goonga dee a tinniima Pennduru. Weloore walaa gido fuu ko yottii ma; a tiidii e makko sanne.
- Miin duu mido weltii e golle maada oo sanne Jabaate sabi nennde fuu a famminan min kulle de min beyditoroo e banngal naw SIDA.

Walaa fuu no Pennduru wadaali, ronkii : wanaa mobbo, wanaa jaggada, walaa fuu do mo yottaaki. Wuro Heso fuu e manngal mum nanii rafi-cellal Weloore ngal nalooma nalludo hannde oo. Ko heewi e jamaa oo fuu duu ejii mo; yogaabe kaa njabataa fay haala makko haala

haalee bannge mum'en. Ka a Pennduru noo ana heddii yidde, wancaali. Nennde wootere, mo lannd e nii piyoowo ceede faa mo yeewoya joonin kaa yalla won dabare fuu Welore waawi fiyaneede e ley naw mum oo. Mo foodi faa e joomum. Nde mo yottinoo ndee, oon silmini mo faa woodi. Mo haali ko waddi mo. Joomum wii nanii faamii sanne. Oon werci ceede mum dee dow njaareendi, itti heen ceede seeda hokki mo wiide mo sefoo dow majje ko waddi mo. Nde mo wannoo noon ndee, joomum wii

- Pennduru ado wondi e sugulla mawdo hannde sanne.

Pennduru wii :

- Sanne ! Sugulla aduna fuu doo haadata !

- Dum kabaaru rafi-cellal noon!

- A wi'an hono no a anndudo nii!

- Homo noon?

- Gidam debbo woni mo sellaa. Walaa fuu ko min ndokkaali mo e safaare, min ndonkii mo sella. Dum saabanii kam warde ga maa faa yeewanaa kam yalla won dabare min mbaawi fiide e ley naw makko oo.

- Dabare ana waawi fiyeede jaati. Sawra faa mi yeewa tafen.

Mo werci ceede dee. Mo holitti Pennduru wiide naw Welore oo walanaa so wanaa juude. Mo wii :

- Gido maa oo yo dawraado. Won gajo anndir-daa mo engeenndi ndii ? Joomum yo debbo, mo wanaa baleejo, mo wanaa daneejo; mo wanaa juddo mo wanaa dabbo. Yeew aan kaa ! Omo nii doo hippanii Welore.

- Dum kaa waasataa taweede, sabi hannde wanaa niinde jalanne neddo fuu woni niinde gido.

- Joomum kaa so ronkaali, Welore nullataa sako waala. So a immaaki law daja ko ngollu-daa, ana tiidi gido maada oo dada e rafi-cellal ngal. Mo yottiima nokku. Dum ceede dee kolli.

- Hono ngadam-mi?

- Ana rabbidi sanne ! So a hokkii kam golle oo, mi sawran mo faa mo sella. Golle fuu mi anndaa so wanaa sawrugol yimbe dawraabe.

Be kaaldi : be kawri. Joomum harri doon e doon boggi, moyyini pibi ooli e bukki bodeeji, wii Pennduru yaha huulnoya habboya e keecci Weloore. Pennduru immodii heen feewde to sakkeebe; been kulni di ngadi baakaaji. Nennde ndeen fuubaakaaji dii kabbaa e keecci Weloore. Kaa huunde fuu dum nafaali; ko beydaaki e naw oo fuu, buytaaki. Pennduru jokkiri noon; Pennduru jokkiri noon; Pennduru jokkiri noon faa dum booyi, camal fuu hebaaka. Do cawroowo woni ley Wuro Heso e badaangal mum fuu walaa do mo yahaali. Ko sakitii koo, Pennduru sellini wiide SIDA yo naw mo walaa safaare.

Nii Pennduru kaa heddorii bannge Weloore. Mo wii abada mo yoppataa oon faa mo yi'a oon yoppoyaama. Kaa ana yaha fuu Weloore ana beyda tampude. Mo tampi nii faa doo tampere haadata. Pennduru kajum duu tampii sabi wadii e makko fii mum, wadii e makko semmbe terde mum. Jonnoo fulbe mbii : «So wiyaama Tinna koo !, Tinna koo !, won keddiingal e leydi». Pennduru tampii sanne; mo timminii jawdi seeda ndi mo waddunoo ndii duu. Hannde kaa walaa fuu ko mo waawi wadande gidiiko oo. Kasen duu mo bamii omo namloo faa daande makko teddii. Pennduru tinnike sanne. Nii nii yibbe kaa njidi waddude : so neddo yidii, ana haani hollude ana yidi ila jon faa maayde tawa. Ndenoo, Pennduru kaa yidii Weloore do jilli kaadata. Yiyyam hoore noo woorataa daande. Ko sakitii koo, saaraabe Weloore ngarani dum iwde to Pennduru too. Pennduru tiirri be hoore, siini abada Weloore iwataa do muudum doo. Kambe duu be tiirri mo hoore, be natti Weloore galle mabbe. Pennduru habbi diiku mum, jokki caggal mabbe. Ley oon watti, tawaa terde Weloore dee fuu keewi puye. Sii safaare fuu walaa nde Hammadi Beydaari kajum duu wadaali e biyum oo; sii mbinndudi fuu

walaa ndi mo wujaali oon so mo yarna d̄um; kaa camal fuu hebaaka heen, sabi ko beydaaki fuu buytaaki. Be bamii gila ebe njoginoo huunde ebe ngada e safaare faa be timmini. Cakitte mum, huunde fuu ko Weloore waddunoo iwde Bamako ko booyuno, nii be naati e soottirde gootel gootel faa d̄um fuu d̄um timmi. Kabaaru naawalla makko oo saakii e ngeenndi ndii. Weloore ana wonnoo e waalde rewbe ley Wuro Heso doo. Nde kabaaru oo saakinoo ndee, bibbe ndeen waalde bee duu ngari e makko. Homo e mabbe fuu wadani mo ko waawi. Waalde ndee ana joginoo kaalisi ley keesu mum oo. Tayre kaalisi be itti heen so be ndokki mo yalla omo heba ko mo faabitoroo. Kaa gardo yandinde mo fuu so yaltii, e bojji naatata. Jamaa waalde ndee woyi ley rafi anndal makko nii faa naawi. Saama fuu be ngadan woondu, sikkee Weloore accii aduna, tawee omo wuuri. Kaa nde woondu wadi fuu, a nanan worbe ngeenndi bee ana kajoo rewbe bee. Woondu wadii wanaa nde wootere, wanaa nde didi; Weloore kaa anndanaa d̄um fay huunde sabi heddoraaki hakkille.

Naaw Weloore oo naawii sanne kaa faa han bone oo timmaali e nokku dalaado Bilaali oo sabi Kummba ana heddii w提醒. Beetee gooto, Pennduru seyii sanne; Weloore wii mo :

- Pennduru hannde kaa mi santanaama faa woodi. Mi tuuyaaka huunde fuu so wanaa teew, mi naama.

- Nii foti ?

Pennduru haaltani dum inna Weloore. Debbo mawdo oo sikkii, ndaari faa saloo; kaa Pennduru tiirri mo hoore. Mo wii ko mawdo joodotoo so yi'a koo so suka nalli an darii, yi'ataa dum. Pennduru siini. Wakkati gooto teew soodaa; fotiire sagginaa; teew oo defaa. Weloore imminaa faa naama. No borri fuu Pennduru e debbo mawdo oo imminiri mo so mo baaraa. Pennduru wadi huyre e hunko makko, mo ronki yo mo natu. Pennduru siirti seeda e teew oo, muli e demngal makko; mo lamyindii. Mo wii :

- Oohon ! Joonin kaa mi naamii faa mi haarii. Njoppee kam mi leloo.

Be koorni yarnude mondiyam. Ndiyam dam ronki bettaade ley hunko makko, deerii yappaade. Be lelni mo. Be tiimi mo, Pennduru anndi gido mum oo tiliima. Pennduru gunndii sortewol al-hamdu ley noppi makko. Debbo mawdo oo leltini biyum oo faa woodi, wartiri guri gite dee, suddi mo disaare. Non wii :

- Hannden kaa golle Laamdo oo yottiima ! Binngelam ngel timmii !

Doon Pennduruyowinge e hoore. Mo nonii faa toowi. Hono haytallawel galle oo bamli jamaa; rewbe ana ngulla, ana mbayda. Woondu mawndu wadi : gullaali, baydaali e kuttaali. Nii Weloore kaajum duu daldi aduna. Mo waadanaa mahiiti; mo iraa bannge Bilaali, goriiko oo.

Jabaate wii ana tayori dum timmaali; mo wii won ko heddii faa hannden sabi Kummba ana heddii w提醒. Mo simtiri, mo totti Laamdo baawde wiide: «Yo Laamdo woddin en oo naaw sabi nokku fuu do SIDA

naati, yaltataa yaltidaaji e wonkijji.» Mo wii : «Walaa hawta e SIDA ! Sidaa yo kelu-cuudi».

Hannde kaa Kummba kajum tan woni ley galle dalaado Bilaali oo. Reedu makko nduu mawnii faa riiyi saaya. Caggal maayde Weloore ndee, Kummba yehi suudu dogotoro peesoyaade to Pay Cammbal Paamanta dogotoro debbo Wuro Heso oo. Ndeen Jabaate wii ley bernde mum : « Yo Laamdo humtu haaje maa !» Ko booyunoo omo yidunoo hebude Kummba faa mo annda yalla kanum nee yo deeniido caggal ko yimbe mum didon bee maayi ley naw SIDA koo. Jabaate bami seeda e yiiyam makko dam, yeewi dam ley masinnaaji. Motawi dam fuu dam bonii kanjam duu. Omo hebi tayloral oon reenaaki. Ko buri dum fuu jaayde kasen , suka mo Kummba saawi oo duu reenaaki, yiiyam mum bonii. Giilol nanngi Jabaate; mo joodii; mo munni gite. Mo wii naw ciddado oo warii yimbe didon ley Wuro Heso; didon wobbe kasen (Kummba e binngel mum) ana anniyii maayde, beydoo heen. Mo wii bee duu balde mum'en ko limaa faa timmi, nalaande ndee tan woni ko yottaaki. Caggal majjum, Pay Cammbal dogotoro debbo oo, peesanii Kummba; Kummba hooti.

Lennde Kummba rimata ndee, tagaado fuu miilaano omo biltoo e majjum. Tawaa semmbe fuu mo heddoraaki ko mo ottira. Yiiyam makko timmii faa wii tak. Biddo oo kaa mo rimii dum ana wuuri, kaa kanko, mo juutaali balde caggal majjum. Lennde ndeen fuu Kummba lelii so mo maayi; mo iraa kanko duu bannge Weloore. Biddo mo o acci oo, inna makko bamti dum, looti dum faa laabi, noon naati e hokkude dum kosam be'i. Suka oo yontere wootere wadi caggal inna mum, kajum duu so maayi; oon iroyaa bannge ina mum. Ndennoonii suudu Bilaali Tammura nduu kaa timmiri so uddaa sabi naw SIDA naati e mayru so heli ndu.

4 . CAKKO-DEN ΛAW SIDAA

Jabaate foodi faa e jomsaare Wuro Heso, kajum e meer oo, holliti dum'en ko wadi koo. Mo holliti be wiide naw caabiido Bilaali e koreeji mum oo waldaa e nawuuji goddi dii. Mo wii be oon naw wi'etee SIDA.

Yontere wootere caggal maayde Kummba ndee, Jabaate noddi jamaa ngeenndi oo fuu batu to jomasaare Wuro Heso. Nennde ndeen hawrii e palooma altineere, ya'ataake gese ley Wuro Heso. Jamaa wari nii faa nanndi e leydi, iwde debbo yottaade gorko. Do damal suudu dogotoro Wuro Heso doo batu oo joodii. Nde tayoraa jamaa oo heewi doon ndee, Jabaate bami haala, wii :

- Assalaamu aleykum, arsilaame'en ! Jam noddir-mi on hannde do gollirde am doo. So haala warii, so wanaa ka haalee faa ka naadoo, mo namaali fuu nannee, mo faamaali faamtinee. Kulle kuurde ana torra doo jamaa ngeenndi men oo; godsum fuu walaa heen so wanaa rafi martinal kumpa.

Jamaa oo fuu jaabii wii :

- A haalii goonga dogotoro ! Miden kedii sanne !

Jabaate jokkitii haala mum, wii :

- Ko woowaa wadde wadii e ngeenndi men ndii, ko hulbinii, ko wemmbinii. Fulbe mbii : «Ko woowaa waatude so waatii, wemmbii kuttoowo». Ndennoo ana wemmbinii kam hannden fay do puddiram-mi haala ka noddir-mi on kaa. Hannden, en fuu en njihii suudu Bilaali Tammura nduu uddii; fay puufoowo yitte hedaaki e mayru. Mido anndi ko heewi e mon nanii haala ko laatii sabaabu maayde Bilaali e koreeji mum dii koo. Jonnoo, dum hadataa kam haaltande on faa laaba fatihono majjum yotto wobbe.

Won gorko tewti haala, hokkaa, wii :

- Dogotoro, so dum noddir-daa min, miden njidi njaafodaa min sabi ko anniyi-daa haalude koo ana yaannii sanne. Accu haala kaa!

Meer oo wii :

- Accee mo haala ! Tayoral ko mo fa'i haalude koo waran beydude moyyere komin men oo; hono cellal walaa. Jabaate jokku haala maa !

Jabaate wii :

- Waajibi tan mi haaltanan on ko wari koo. Wanaa doo tan dum wari; e leydi ndii fuu dum wari. Kaa geelle Maasina dee fuu, hono Wuro Heso tampude ana famdi e majje. Janngube e Wuro Heso ana pamdi sanne; dum saabi so kulle keewde ana ngada e wuro ngoo. Rafi jannde mawnde ana torri ngeenndi ndii. So wanaa dum fi'enee dabare sabi rafi jannde yo majjere bonnde. Miin, ko waddi kam e wuro ngoo, faa mi faaboo on iwde e majjere, mi sawra on so won nawdo.

Jomsaare Wuro Heso oo duu bami haala, wii dogotoro oo wonda e haala mum. Ndeen Jabaate wii :

- Naw keso warii e adunaaru nduu kala : oon naw wi'etee SIDA. Oon naw laatii sabaabu maayde Bilaali e koreejii mum.

Won immido hakkunde jamaa oo, wii :

- Dogotoro hedum woni oo naw nee? Walaa fuu mo nanaali haala makko e leydi ndii; kaa walaa fuu mo min kebi jabudo firritidde dum faa dum laaba. Faccitan min nde wootere. Miin mi tawdaaka e yimbe men be njidaa haala SIDA haalee bee. Wallu wara!

Jabaate wii :

- SIDA yo naw bondo mo heeraaki suka naa mawdo, mo heeraaki debbo mo heeraaki gorko. Tagaado fuu mo oon naw nanngi, yoppataa joomum faa fina beetee habbee. Kala kuldo Laamdo, ana haani hulde SIDA, sabi SIDA yo naw mo walaa safaare. SIDA yo naw maayde.

Beetee fuu mo pinu-den eden kaani moolaade mo. SIDA yo jaw saate, safaaare walaa. Nga-den no mbaaw-den kala yalla eden tiida e cellal caldi men. So neddo ana selli, nawuuji keewdiana toon, mbaawataa yottaade joomum. Kaa so ngeeyu SIDA naatii e caldi mum, ittan semmbe joomum faa laaba. Ndennoo jaw fuu immiido e joomum, yaawan mawnude, laatonoo joomum maayde yaawnde.

Doon jamaa oo naati e moolaade oon jaw, heddo ana wi'a : «Uujubillaahi minal sarri seydaani! Yo Laamdo woddin en oo jaw !» Jabaate jokkitii haala mum wii :

- Oon jaw, eden kaani moolaade mo jaati ! Ciddo-den mo sabi kanko woni kelu-cuudi! Heew cuudi di mo uddi e adunaarunduu. Ndennoo oon jaw kaajum timmini suudu Bilaali Tammura mo njaafi-den. Heew wobbe be mo saabii e ngeenndi men ndii. Oon jaw torrii sanne. Mo wadii yiyyam faa heewi. Ndennoo so wanaa kayben no ngorreten, kayben ko'e men, kumo-den faa wooda yalla oon jaw ana jaalee, majjinee.

Gorko gooto immii, wii :

- Dogotoro min kebii anndude SIDA dee yo jaw bondo. Ko min njidi yo anndude hono oo jaw bondo hebirtee?

Jabaate jaabii mo wiide :

- Mido ndaarda mawbe tawaabe doo joonin bee accana kam hakke... Jaw SIDA ko buri jaalaade fuu, ana hebee e ley reentugol debbo e gorko. So gorko reentii e debbo mo jaw SIDA woni e mum, tuu walaa heen, taa walaa heen, reenataako. Debbo fuu duu deentudo e gorko mo oon jaw woni e mum, biltondiraama. Jaw oo ana waawi booyude e caldi tawee hollinaaki, tawee libaali joomum. Kaa nennde mo holliniike, walaa fuu no mo sakkoree. Dum fuu odon kaani wadande dum hakkille...

Gorko goddo naagii haala, hokkaa; o wii :

- Dogotoro, won no jaw oo waawi hebireede kasen ko wanaa hono

no mbiiru-daa joonin nii ?

Jabaate jaabii wii :

- Won sanne ! SIDA ana waawi hemreede ley dokkondiral yiyyam. Nawbe yogaabe ana mbaawi timmoreede yiyyam; so wanaa betewtanee hokkoobe yiyyam. Ndenoo dam yiyyam ndokketedam, so geeyi SIDA tawaama e mum, ana waawi waylitidde naw SIDA moolaado oo e nawdo oo.

Neddo goddo lanndii wiide :

- Dogotoro, won laawol gonngol ngol oon naw waawi hebareede?

Jabaate wii :

- Won ! SIDA ana waawi hebareede kaakitaccirdi honolabe'en, laboy-laamu'en, mesekeeje, pikkirde, mesele cokirde kajum e ko nanndi e mum'en. So yiyyaw neddo mo SIDA won e mum yottiima di, caggal mum so diin kaakitaccirdi induppaaka, cenniree alkolfaa laaba, so diimbarminii neddo goddo fuu, edum waawi waylitidde naw ciddaado oo e joomum. Ndenoo en kayban fati meere mursu en !

Debbo gooto tewti kajum duu haala, hokcaa. Mo wii :

- Dogotoro, minen rewbe nee hono min poti jogoraade oo kabaaru ?
Hono min ngatta so min ndeenoo e oo naw bondo ?

Jabaate jaabii, wii :

- Ana rabbidi sanne! On kaadan e worbe mon bee. Onon rewbe duu odon njogii laawol gonngol ngol ndaabiron cukaloy mon. Biddo gondo ley reedu, so ngeeyu SIDA tawaama e yiyyam inna mum, abada reenataako sabi naw oo nanngan dum. Ndenoo rewbe onon duu on ndeentoto yalla odon ndeena ko caawu-don.

Debbo goddo immii, wii :

- Dogotoro, ndenoo hono min poti wadde kasen yalla miden ndada sarri naw SIDA? Min kulii sanne!

Jabaate jaabii wiide :

- Mi faamii haala maada kaa sanne. Fati kuleel! Onon kaa tiiddee e waajuuji am dii tan! Hono no mbiru-mi joonin nii, ndeenaagu mon teentiliido fuu yo haadugol mon e worbe mon bee. Debbo fuu haada e gorum. Kaa worbe bee duu ana kaani haadude e rewbe mum. Ko selli heen naa, homo fuu haada e baaldudo mum. Debbo fuu baawdo kaari e worbe wobbe ana miilee reenoo e jaw SIDA oo. On fuu on nj'ii no Weloore mursiraa nii : to mo yaanoo Bamako tewtoyde huunde, toon huunde bonnde hebi mo. Toon mo hebi oon jaw e worbe jawbe so mo hokki Bilaali, Bilaali hokki Kummba, Kummba hokki binngel mum. Walaa fuu ko saabi dum so wanaa Weloore haadaali e gorko gooto. Ko hebi mo koo ana heyaa waaju. Debbo fuu gadudo hono no mo wadi nii, haya dee annda helii hoore mum, abada reenataako e SIDA oo. Debbo fuu ciinudo jaagoraade hoore mum, fay so hebi heen huunde, huunde heboore dum ndee burata ko hebi koo bonde, sabi ana tiidi mursaali heen yonki mum. Ndennoo on kayban fati meere jayru on so murson yonki mon, accon gacce mon. Rewbe Wuro Heso ! Worbe Wuro Heso ! Haya dee kaybee ! Haya dee kaybee ! Celee e fijirde ! Fijirde wadaaka barke! Huunde fuu on kebataa heen so wanaa ko hebi on! On paamii naa?

Jamaa oo fuu jaabii wii :

- Min paamii sanne!

Jabaate jokkitii wiide :

- On fuu on njihii bone mo Weloore yoogoy so wayli e suudu Bilaali Tammura nduu. Bilaali yahaali, waraali. Kebon anndude duu jaw fuu mo Laamdo subahaana renni ana jogii safaare hannde so wanaa SIDA. Abada SIDA nanngaali neddo so yoppi. Kala mo SIDA naangi, bonii; mo yaadan e mum faa do yi'ataake, nanantaake. So junngo helli ana hemmboo, so hoore naawii ana sawroo; kaa do SIDA naatii fuu, abada

yaltataa yaltidaali e yonki joomum. Moolee SIDA! Ciddee SIDA! SIDA yo
jaw mo heeraaki suka, mo heeraaki mawdo. Yo Laamdo dannu en sarri
makko! SIDA woni kelu-cuudi. Yo Laamdo majjin SIDA !

Tawaado doon fuu wii :

- Amiina !

Suka jokolle gooto immii hakkunde jamaa oo, wii :

- Dogotoro ! Minen sukaabe yokolbe nee hono min kaani jogoraade
ndeet bonnde? Min ngadaali rewbe tafen! Mi mbaalan miden njiiloo
caggal sukaabe rewbe!

Jabaate jaabii mo, wii :

- Onon duu, komoodon ana rabbidi : on tiidan e duwi moodon dii. Kala
jogiido giyiraado debbo, haada e joomum. Gootel duu ana woodi : so
tawii on mbaawaa kaari e yottaade debbo, so wanaa kaybon fati on
jawu. So on jawii e majjum, golle mawdo woni heen sabi wanaa
dogotoro, wanaa daggada, wanaa neddo goddo, walaa fuu kebudo
safaare SIDA.

Joomum wii kasen :

- Dogotoro, dow no kaaldu-daa nii, fay jogiibe rewbe e amen bee
koolataako : minen duu min kulii sanne.

Jabaate jaabii wiide :

- Fati kulee! Odon mbaawi reentude e rewbe mon bee no njirru-don
fuu. Kaa debbo fuu mo on koolaaki, so odon ndeenta e mum, on ngadan
e moodon solleeru mana; yogaabe ana annditira dum konndom. Dum
laatontoo on wawaade. Muncee gaa seeda!

Jabaate giyyi naatude ley suudu dogotoro too. Mo yaltidi e solleeji
mana. Mo hommbiti di, mo holli jamaa oo. Noon mo wii :

- Dii ngori solleeji mana dii kaalu-mi haala mum jooni dii. Dii mbi'etee
manaaaji worbe. Di ngori wawaade lobbere feewde SIDA. Dum kaan-

don nawtoraade so odon ndeenta e debbo mo on koolaali. Dii ngatton kaborgal mon yalla odon keba reenaade e bone gardo oo. So odon keddii wadde di e mon, nawuuji keewdi kebeteedi ley reentugol rewbe e worbe, mbaawataa yottaade on.

Meer Wuro Heso oo duu wii:

- Jabaate a haalii naanen haala hebirgol naw SIDA ley yiyyam : hono dum nee waawi laatoraade ? Miden njidi pamminaa min doo seeda.

Jabaate jaabii mo wiide :

- Lanndol maada ngol welii kam sanne. Huunde fuu ko on paamaali, odon mbaawi lanndaade kam gila en ceertaali. Hono ko lanndi-daa joonin koo ana haani lanndeede jaati. Annii no naw SIDA oo hemretee ley yiyyam : on kayban kaaki mon gollirdi hono labe mon taadirde, mesele cokirde, kajum e nanndi e mum. Fade mon gollirde dee jande, so wanaa cennonde, so won cumeteede heen cumon, so won looteteede heen, looton, cocciron alkol. So wanaa dum, nde yiyyam nawdo SIDA heddike e majjum, mo dum tacci fuu, haya dee naw oo nanngan joomum. Ndennoo on tiinnoto fati on njeggitin so odon laboo, so odon kofoo, so odon kooltoo koolde mon ! Fay ley labe taadorde edum waawi hebeede. Kala mo hawraali e oo batu, so on kootii, kaaltanon dum. Kala mo nanaali ko wadi koo, nannon dum. So wi'aama aduna ana weli, yo taw neddo ana selli; hono cellal walaa. Ndennoo en ndeentoto e naw SIDA oo. En kayban fati mo bonnu en so meere mursa en. So neddo reentike e makko, yiyyam mum heddoto moyyude. Kaa so SIDA nanngii neddo, yiyyam joomum bonan ; dam waawataa hokkoreede nawdo goddo. Nde arannde ndee nii on anndaano oon naw, on anndaano no mo hebirtee, on anndaano no mo sakkortee. Joonin, walaa fuu ko cuudu-mi on e majjum. On njiirii gite mon ko wadi koo. Ko hebi galle Bilaali Tammura koo ana heya waaju : dum laatike finnde. SIDA yo naw

kelu-cuudi. Jonnoo enen kaa eden kaani barkinde Laamdo sabi en kebii no njogoro-den ko'e men e banngal makko. Ndennoo so en kebii faamu, cakko-den naw SIDA sabi dee mo walaa safaare.

Jabaate naati e jamaa oo heddo ana yeda dum'en solleeji mana. Mo hokki di yimbe bee faa di keyi. Mo holli be duu no di cowtirtee so neddo ana faati nawtoraade di. Mo ndaardi jamaa oo yaafa. Mo immini batu oo. Nii dogotoro oo wadi so Wuro Heso hebi anndude ko woni SIDA.

Nde balde njaanoo so ngarti ndee, rewbe Wuro Heso njoyyoni batu mum'en. Be mbii bone gardo oo kambe warani; so wanaa be tiinnoo. Nii be njoyyiniri ley ngeenndi ndii waalde humaniinde sakkagol naw SIDA. Nde ndeen waalde joyyinanoo ndee, batu mawdo nde wadi : nde immini rewbe njaha e geelle godde dee njoyyinoya hono deen baale. Gila dum wadi, rewbe kala immii ndarii : do debbo cokoowo toni naa dakkudi woni fuu, do taadoowo woni fuu, noddaa. Be njannginaa faa woodi e banngal gollirgol jande taccirde. Wiyaa be tinnoo; so ebe ngollira deen jande fuu be nduppa de, be loota de, be cennira de alkol fade mabbe gollirde de. Nii kambe duu be ngadi yalla ebe ndeena Wuro Heso e SIDA oo. Ko sakitii koo, be kadi tufegol, fesegol boodinkooje kajum e taadugol cukaloyndewoy sabi yiyyam neddo mo SIDA nanngi ana waawi raabude neddo goddo.

Nennde wootere, Jabaate foodi faa e dirkiteer lekkol Wuro Heso oo. Mo yiidi e oon e banngal martinal kumpa SIDA oo ga lekkol Wuro Heso gaa. Mo hollii oon suudu lekkol ana haani wadeede gollirgal lobbal ley martinal kumpa faade SIDA. Mowii sukaabe lekkolana kaanijanngineede e banngal SIDA. Dirkiteer lekkol oo weltii e majjum sanne. Nii mo ardondiri e dogotoro Jabaate. Be naati ley kalaasiji dii fuu, gooto- gooto, heddo ebe njeeyna naw SIDA oo. Be kolli sukaabe bee nate yimbe be oon naw nanngi. Be pammini sukaabe bee sanne. Jabaate hokki

janngooße bee kayeeji e bikkiji di dumdoowinndii dow mum : «SIDA YO JAW BAROOWO». Nennde ndeen, suka lekkol gooto bi'eteedo Belkoo oo hooti suudu mum'en, haaltani saarabe mum huunde fuu ko dogotoro Jabaate wii e SIDA koo. Been duu mbeltii e majjum sanne. Abbiiko wii : «Onon kaa on mbelii hoore sanne sabi on kebii janngineede no cakkoro-don bone gardo. Minen noo min njanngaali! Hono min ngatta ndee bonnde? Mo janngaali dee faamataa!»

Oorngal feewde SIDA timmaali do Wuro Heso doo. Caggal oon batu, sukaabe ngeenndi ndii ngadi gubal caawngal yimoobe e womoobe. Be njiilii e komin Wuro Heso oo fuu. Nokku fuu mo be njottii, be ndarnan fijo mawngo noon be naata e gansaade jamaa oo ley jimi, wiide dum'en naw SIDA warii, baawdo fuu tinnoo wooda faa SIDA hanndee.

Timminirka

Sakiraabe, en kebii anndude caggal ko njanngu-d'en dewtere ndee koo SIDA yo kelu-cuudi. SIDA yokasaara bondo mo inndaaka dammbude men. Oo naw mo Weloore yoogoy Bamako so waddi, heli suudu Bilaali Tammura, uddi ndu. Ana heewi duu ley adunaaru nduu cuudi uddiraadi noon.

Ndennoo so neddo wihii yo Laamdo reenu ðum, haya dee ana haani reentaade yalla ana reenoo ! Moolo-den SIDA ! Ciddo-den SIDA ! Kayben fati meere bonnu en. So junngo helii ana hemmboo, so hoore naawii ana sawroo; kaa so SIDA naatii abada yaltataa yaadaali e yonki.

On njaaraama !

Achevé d'imprimer en octobre 2002 sur les presses
de l'imprimerie G. Mounkoro
pour le compte des Editions du Figuier.
Dépôt légal : 4e trimestre 2002
ISBN : 2-84258-077-X
Imprimé au Mali

Toggore-Kumbé Séké Féneringu

Laamu Mooti Paamanta Demmba

Abubakaar fint. Mo tewtoowo laawi
annde e banngal fulfulde. Hakke
jannde makko yo DEA (Hey
taransinkoore, edum tirta
Diplôme d'Etudes Approfondies).
Mo janngi tutfulde faa Pari Leydi
Faransi, leysuudu lekkoli witeendu
NALCO. Mo ganil cili keewdi ley

ga nendir al binndi fulfulde. Demmba wadit duubi keewdi ana golla
DNAFLA, Bamako. Mo janngin ittoonyimbé heewbene tutfulde winndirée
e no janngiree. Joonin, gotirde witeende Institut des Langues
Abdoulaye Barry (ILAB) mo gollata. Demmba winndiré dewié tey tutfulde.
Kankó duu winndi «Kelu-ouugi».
«Kelu-ouugi» yo dewiére holloore SIDA yo naw baroovo, baawdo
wirginde suuu, muddina dum. Faandaa mayre kerindido ye anninde
jamaa SIDA ana woodi, walaas safaaress. So gi'el hetir ana waawi
hemmbeede so terde naawii ana caawroo, kaa nokku fuu do SIDA naati
yalataa yalidaali e yonki. Ndenno se niftil worri eden kaani reontaade.